

BUDSTIKKA

Norsk Posthistorisk Selskap

I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren	2
Dagens applaus	2
Lederens hjørne	3
Årsberetning 2019	4
Regnskap 2019	5
Innkalling til årsmøte 28. mars 2020	5
Referat fra medlemsmøte 23. nov. 2019	6
Olav Dyresen: Hvilket poståpneri er dette?	7
Referat fra medlemsmøte 1. febr. 2020	8
Tore Haga: Portofrie brevkort fra E. Sem	10
Per Erik Knudsen: Tillegg og oppdateringer	11
Ikke sa lett bestandig å være postmester	12
Tore Gjelsviks Palmarès	12
Helge Fritsen: Postkort fra Japan og bananer i lange baner	13
Arvid Løhre: Håndskrevet «Strømmen»	16
Søknad til Dr. Gelleins minnefond	16
Rolf Scharning: Auli interneringsleir	17
Per M. Kindem: Fra Svinesund grensepostkontors historie	18
Posthistoriske godbiter	21
Oddbjørn Salte: Brudt postsekk og utro tjenere 1721	22
Viktige venner av NPS	24

Post til Norge;
sidene 13-15.

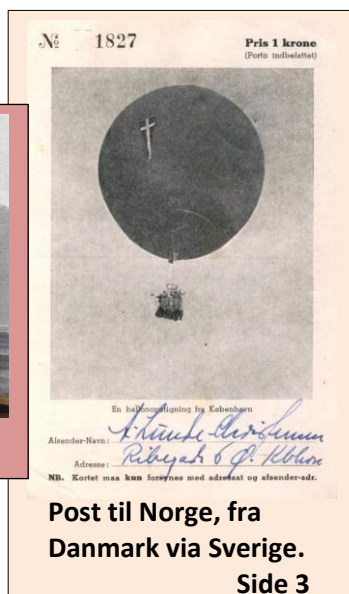
Strømmen, les på side 16

Side 15

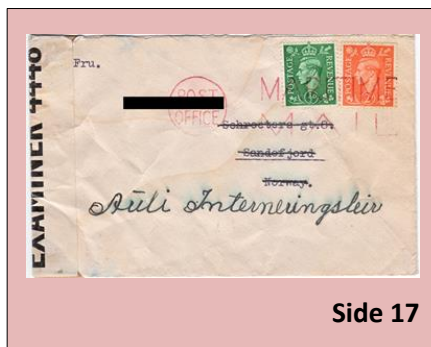
Om Svinesund, på sidene 18-21

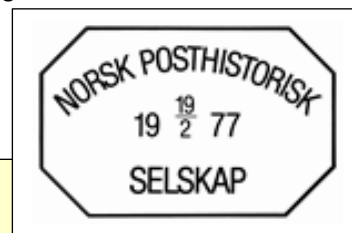
Post til Norge, fra
Danmark via Sverige.
Side 3

Om utroskap i
Postens tjeneste
på sidene 22-23,
men også et
eksempel
på side 20.

Side 17

Kommende møter:

28. mars 2020

Årsmøte

Arvid Løhre:

Norske postuniformer. Om postfolk og bekledning, utstyr og symboler.

19. september 2020

21. november 2020

Finn H. Eriksen:

Hvorfor samle jernbanepost?

Møtene holdes i 2. etasje,
lokalet "Anton B.", over

Kafé Asylet

Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00

Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

Budstikka

utkommer i 2020 med fire nummer og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt etter avtale for originalstoff. (Men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:

Per Erik Knudsen

Ullern allé 123, 0381 OSLO

Tlf.: 0047 2250 1349

E-post: budstikka@posthistorisk.no
per.erik.knudsen@getmail.no

Norsk Posthistorisk Selskap

Adr.: Postboks 4369, Nydalen

0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395

Leder: Trond Schumacher

Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO

E-post: trond@schumacher.no

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen

Maries vei 12, 3650 Kongsberg

E-post: oivindr@online.no

Sekretær: Arvid Løhre,

Lurudveien 28 K,

2020 SKEDSMOKORSET

E-post: arvid@online.no

Kasserer: Gunnar Melbøe

Betsy Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO

E-post: gmelboee@online.no

: Olav Dyresen

Trudvangveien 2b, 0363 OSLO

E-post: olav.dyresen@hotmail.com

Varamedlemmer:

Ole Jørgen Grann

Mikrobølgen 12c, 1151 OSLO

E-post: ole.grann@ks.no

Øyvind Midtli

Partingtons vei 6. 1726 SARPSBORG

E-post: oyvind.midtli@natur-stein.no

Hjemmeside: www.posthistorisk.no

Webredaktør: Jan Lauridsen

E-post: janlauridsen45@gmail.com

Noen linjer fra redaktøren:

Jeg har allerede fått løfte om artikler til neste nummer av Budstikka. Det lover godt. Men en redaktør sover bedre om natten om artiklene står i kø. I neste nummer vil også resultatet av Arvids Løhres engasjerte bokprosjekt om Norske Postuniformer bli anmeldt. Før det har du, som Trond skriver i sitt «hjørne», sjansen til å høre Arvid snakke om prosjektet/emnet og boken etter årsmøtet.

Per Erik

Redaktørens lille applaus går denne gangen til en både flittig og skrivefør person. Vårt medlem Tore Haga skriver jevnlig her i Budstikka, også i dette nummer. Enda flere bidrag har han sendt til hjemmesiden vår. Bildet til høyre viser bare de nyeste av hva medlemmene og andre kan nyte ved å klikke seg inn på hjemmesiden:

www.posthistorisk.no

Om dere føler at det blir for trangt i Budstikka, er det ubegrenset plass der. Følg Tores gode eksempel, skriv!

Artikkelsamling:

2020

Tore Haga: [Tre atypiske rederibrev](#)
Tore Haga: [Uvanlige pakkepoststempler](#)

2019

Tore Haga: [Rail Mail](#)
Tore Haga: [Følgebrev satt i porto.](#)
Tore Haga: [Sykkel og sykkelgummi med overtrykk](#)
Tore Haga: [Dobbelt-stuss](#)
Tore Haga: [Forvirret følgebrev til ministeren.](#)
Tore Haga: [BUREAU RÉEXP. DE CHRISTIANIA / K.](#)
Tore Haga: [Forlengelse](#)
Tore Haga: [Bygningsvesen, post og porto](#)

2018

Tore Haga: [Det vanskelige kortet](#)
Tore Haga: [Fra Duluth til Jennestad](#)
Tore Haga: [Nasjonal arbeidsinnsats](#)
Tore Haga: [Ikke-postalt poststempel](#)
Tore Haga: [Misbrukt sjeldenhet](#)
Finn Eriksen: [Julepost på vidvanke](#) (oppfølgende komm)
Tore Haga: [Pakke på vent](#)
Tore Haga: [Pakke par Avion](#)

Lederens hjørne, fortsatt fra side 3:

“hvis frimerke og poststempel vil vise, hvor ballonen er landet; som ikke alene har samler-interesse, men kortet vil samtidig gjælde som lodseddel og deltager i bortlodningen af en tur-retur-rejse København – Paris med K.L.M., Det Kgl. Hollandske Luftfartsselskab”.

Jeg velger å tro at destinasjonen til ballongen et eller annet sted i Sverige allerede var forutsett utfra vindretninger og aktuelle avstander for en slik luftfart. Et 10 øres svensk Kong Gustav frimerke og stempelet på kortet forteller at ballongferden har endt i Skurup i Skåne, hvor kortet er stemplet allerede dagen etter luftfarten (4. juli). Fra Skåne er kortet sendt til adressaten og mottager i Norge via den regulære postgangen fra Sverige. Mottageren av kortet og «loddet» i Norge var som nevnt malermester Nielsen i Brevik! Hvorvidt den heldige mottager også ble den heldige vinner av flyturen til Paris, vites ikke. Uansett, - en kreativ og artig postførsel mellom de tre skandinaviske landene!

Til slutt vil jeg oppfordre alle som har anledning til å møte opp på årsmøtet i Selskapet den 28. mars. Etter årsmøte-sakene, som vanligvis pleier å gå raskt unna, vil forfatter og foredragsholder på møtet, vår sekretær Arvid Løhre, legge ut for salg noen eksemplarer av sin nye bok om Postens postuniformer, utgitt på eget forlag. Det er en fantastisk bok som inneholder mye mer stoff enn bare postuniformenes historie! Vi høres og sees!

Mvh Trond

Lederens hjørne

Når dette skrives har halve vinteren passert. Vinteren i lavlandet i Sør-Norge har latt vente på seg. Hasselen blomstrer. Det klør i øynene (litt allergisk mot hassel-pollen), og på skogs-bunnen er blåveisen allerede på vei opp. Datoen er 2. februar. Det er noe spesielt med denne datoen: 02.02.2020. Den endres ikke uansett hvordan den leses. Fra venstre mot høyre eller fra høyre mot venstre. Det er lenge til vi igjen opplever en dato med disse egenskapene.

For egen del er det blitt mye innesitting denne «vinteren». Antagelig fordi jeg er opplært til å gå på ski og skøyter om vinteren. Som nykommer i pensjonisttilværelsen byr imidlertid livet på større utfordringer enn mangel på snø og is. Det er blitt litt mer tid til egne hjemme-aktiviteter. Det gir nye muligheter. Som for eksempel å rydde i skuffer og skap, for så å oppdage hvor utrolig mye man har samlet på og tatt vare på av frimerker og brev opp gjennom årene. Brev og kort som samlet støv og var glemt og som skaper glede ved å bli hentet fram igjen. Apropos det med å glemme; det er en egenskap som tiltar med årene. Det har også skjedd med meg. Den tyske filosofen Friedrich Nietzsche er en av dem som har skjønnet at dårlig hukommelse også kan by på fordeler:

“Fordelen med dårlig hukommelse er at man flere ganger kan glede seg over de samme tingene for første gang”.

Sånn er det når brev og frimerker stuet bort i esker og skap gjenoppdages! Objekter jeg hadde glemt, men som har en posthistorie å fortelle. Og kanskje finner man også et objekt som en venn i Selskapet ville kunne ha glede av i samlingen sin? Det er bedre enn at brevet bare ligger der og er glemt. Oppsamling av brev og frimerker som er bortgjemt i skuffer og skap, er en kjent problemstilling for de fleste av oss. Brev og kort som bare ligger der og er glemt gleder ingen. Dette kan vi som samlere gjøre noe med.

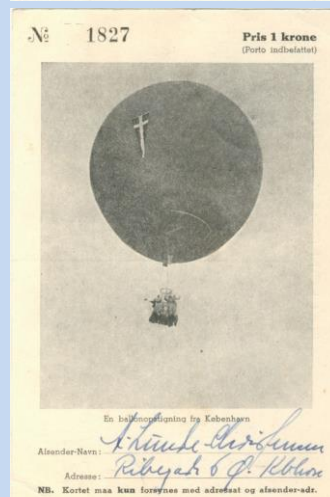
Spørsmålet blir: hvordan sørge for at bortgjemte posthistoriske objekter, og som i tillegg er glemt, gjøres tilgjengelige for andre som vil gledes av å kunne innlemme dem i samlingene sine? Hvorfor la brev som ikke tilhører kjerneområdene for egne samlinger ligge bortgjemt for alltid? Hvordan få til utveksling av posthistorisk materiale gjennom kjøp og salg (bytte synes å ha gått ut på dato) oss samlere imellom for å få hjelp til oppbygging av en utstillingsamling? En forutsetning for å få til dette er at vi vet litt om hva som er hovedinteressen og satsningsområdene for samlingene til den enkelte av oss. Hvorfor ikke sende en notis til redaktøren i Budstikka om hva som er ønsket og som kanskje vil kunne bidra til at en kommer videre med oppbygging og helheten i egen samling? Hva med en notis i Budstikka om kjerneområdene for egne samlinger? Dette vil trolig bli godt mottatt av både redaktøren og oss samlervenner!

Selv oppdaget jeg her om dagen et par objekter som lå bortgjemt og var glemt. Ett gammelt brev, og ett litt nyere brevkort. Objektene hadde det til felles at de var blitt befordret med ballonger! Postførsel med ballonger er det skrevet lite om – hvis i hele tatt noe – (?) i Budstikka. Ballongpost er heller ikke et av mine kjerneområder i egne samlinger. Men kanskje objektene er interessante for andre i Selskapet?

Det eldste brevet jeg fant var fra ‘Ville de Orleans’ og stemplet ‘PARIS 24 Nov. 1870’. Brevet har vannskadet skrift og lukter sjøvann og har åpenbart ligget i en av postsekkene som ballongfører Paul Rolier og hans medhjelper Léon Bézier kastet ut av kurven over en fiskebåt nær Mandal for å gjenvinne høyde og unngå å krasj-lande. Kræsje-landing ble det likevel, men det er en annen historie. Brevet avbildes uten ytterligere kommentarer.

En eventuell posthistorisk artikkel om denne spesielle ‘luftfarten’ i Budstikkas spalter, overlater jeg til andre å berette. I min spalte vil jeg i dette nummeret heller knytte noen kommentarer til brevkortet, som er fra en mindre kjent ballongferd mellom de nordiske landene. Kortets fram- og bakside er avbildet nedenfor

Brevkortet kostet 1 krone å anskaffe og adressere og ble sendt med Friballong fra Bellahøj i København den 3. Juli 1948. Kortet er adressert til malermester Nielsen i Brevik! Formålet med ballongposten, som også er trykket på kortet, var at etter et frislipp av ballongen fra Bellahøj, skulle forsendelsen (brevkortet) plukkes opp igjen på ukjent sted etter ferden:

Les videre på side 2

ÅRSMELDING FOR NORSK POSTHISTORISK SELSKAP 2019 Organisasjonsnummer: 992 484 969

Styret i NPS har i 2019 bestått av Trond Schumacher (leder), Øivind Rojahn Karlsen (nestleder), Gunnar Melbøe (kasserer), Arvid Løhre (sekretær), Olav Dyresen (styremedlem), Ole Jørgen Grann og Øyvind Midtlid (varamedlemmer).

Jan Lauridsen har vært selskapets web-redaktør, Per Erik Knudsen har vært redaktør av Budstikka og Inge Johansen har vært revisor.

MØTER

I 2019 er avholdt 4 medlemsmøter, 1 åpent møte og 4 styremøter. Mellom styremøtene holder styret kontakten pr. e-post.

- Medlemsmøte 26. januar 2019. Møtets hovedpost var: «Postnummer i 50 år» ved Øivind Rojahn Karlsen og Arvid Løhre.
- Årsmøte og medlemsmøte 30. mars 2019. Hovedpost på medlemsmøtet etter årsmøtet var: «Sykkelen – dødens budbringer. Sykkelen brukt i krig, vist med brev, kort og kart.» ved Inge Johansen.
- Åpent møte med foredrag under utstillingen NORDIA 2019 på Grålum, 25. august 2019: «En posthistorisk rundreise ved Glommas utløp» ved Erik Lunde.
- Medlemsmøte 21. september 2019. Møtets hovedpost var: «Stempelbokprosjektet, med litt av posthistoria i Sogn og Fjordane» ved Thoralf Rye Alsaker.
- Medlemsmøte 23. november 2019. Møtets hovedpost var: «Posthistoriske 'Godbiter' fra en utstillingsamling i tradisjonell klasse» ved Klaas Biermann.

De ordinære møtene er blitt avholdt i Kafé Asylet, Grønland 28 i Oslo, i lokalet «Anton B».

MEDLEMMER

Ved årsskiftet hadde NPS 168 medlemmer, hvorav 156 ordinære medlemmer, 4 innbudte og 8 æresmedlemmer. Det medfører en netto nedgang på 2 medlemmer.

Æresmedlemmer er: Tore Gjelsvik, Arne Thune-Larsen, Olga Ellis, Ivar Sundsbø, Wilfred Wasenden, Arvid Løhre, Egil H. Thomassen og Trond Schumacher. Trond Schumacher ble utnevnt til æresmedlem i forbindelse med årsmøtet 30. mars 2019.

UTSTILLINGER OG DOMMERAKTIVITETER

Medlemmer av NPS har deltatt ved følgende utstillinger i løpet av 2019; ved den internasjonale utstillingen China 2019; på den nordiske utstillingen Nordia 2019 på Grålum i Norge, ved de nasjonale utstillingene Stockholmia 2019 (britisk nasjonal), Danmark 2019 (dansk nasjonal), Postex 2019 (norsk nasjonal) og Tromsø 2019 (norsk nasjonal) og ved de regionale utstillingene Vadsø 2019 og Tromsø 2019.

Noen av våre medlemmer har også hatt kommisjonær- og dommeroppdrag ved de nevnte utstillingene.

ÆRESPRISER

I 2019 ble det utdelt ærespriiser for det beste posthistoriske eksponatet ved følgende utstillinger:

Den nordiske utstillingen Nordia 2019 til Ari Muhonen, Finland for eksponatet «Finland special Agreements 1922-1945»,

og ved den nasjonale utstillingen Tromsø 2019 til Karl-Erik L. Olsen for eksponatet «Tromsø 1810-1910».

ØKONOMI

Selskapets økonomi er god. Kontingenter og trykningsbidrag fra våre sponsorer dekker bevertning på medlemsmøter samt distribusjon og trykking av «Budstikka» 4 ganger i året.

DR. PER GELLEINS MINNEFOND

Dr. Per Gelleins Minnefond er opprettet ved en gave fra fru Laura Gellein den 17.11.1984 på kr 100.000. Dette er en grunnkapital som ikke kan røres. Fondet er styrket de senere årene gjennom generøse donasjoner og overføringer fra NPS. Ved starten av året 2019 var fondets egenkapital på Kr. 121.728 og ved utløpet av året kr. 114 091.

I forbindelse med årsmøtet i Norsk Posthistorisk Selskap, 30.3.2019, ble det utdelt kr 8.000 fra Dr. Per Gelleins Minnefond til tre prosjekter fordelt slik:

- 1) **Kjell Åge Johansen, kr. 2.000**, til ny utgave av boka: «*Poststeder i Oslo*».
- 2) **Krigs- og Feltpostforeningen (KFF) v/ Bjørn Muggerud, kr 3.000**, til utgivelse av en bok med arbeidstittelen «*Norsk Postkontroll under felttoget i 1940. Tillegg og oppdateringer i forhold til tidligere utgitt litteratur.*». Forfattere er **Trond Schumacher** og **John Torstad**.
- 3) **Norsk Skipsposthistorisk Forening (NSPF) v/ Odd Arve Kvinnesland kr 3.000**, til del 4 av særtrykkene: «*Oppdateringer og sjeldenhets-graderinger: "Norske Skipspoststempler"*»

BUDSTIKKA

Budstikka utkom med fire utgaver i 2019. Styret er meget godt fornøyd med arbeidet vår redaktør Per Erik Knudsen gjør med layout og stoffvalg.

3 artikler fra Budstikka ble valgt ut til «Filatelistisk Årbok» i 2019.

HJEMMESIDEN

Styret er meget godt fornøyd med arbeidet vår redaktør for hjemmesiden Jan Lauridsen gjør.

Hjemmesiden skal fortsatt være selskapets raske informasjonskanal og digitale arkiv, og alt innhold er åpent for alle interesserte.

I desember 2019 fikk vi tillatelse til å legge ut kompendiet:

«*Kongelige Forordninger, Placater og Rescripter for Postværket i Norge. 1650 - 1814*» av **Oddbjørn Salte** på våre hjemmesider. En stor takk til forfatteren som har overlatt publisierungsrettighetene til Selskapet!

På hjemmesiden er det i 2019 registret følgende besøkstall, (tall fra 2018 i parentes): Totalt 32.855 (22.922) besøk fra land fordelt over hele verden. Fra Norge er det registrert 6.602 (3.060) besøk. Det er sidene med Budstikka og eksponatene som har de høyeste besøkstallene. Det meste av tallene her er nok generert av søkemotorer, men nærmere 700 stykker har vært pålogget mellom 10 – 30 minutter når de har besøkt hjemmesiden.

Vi takker alle som har bidratt i 2019, enten på møtene, i Budstikka eller på hjemmesiden «posthistorisk.no».

Styret i NPS, 1. februar 2020

Norsk Posthistorisk Selskap

	2019 Regnskap	2018 Regnskap	2019 Budsjett	2020 Budsjett
Kontingenter	59 655	73 373	70 000	60 000
Donasjoner	2 620	785	2 000	3 000
Annonser Budstikka	10 000	10 000	10 000	10 000
Andre inntekter	5 469	3 892	4 000	5 500
Renteinntekt	1 400	1 112	1000	1 500
Sum Inntekter	79. 144	89 162	87 000	80 000
Medlemsmøter - bevertning, foredragsholdere	21 732	31 099	30 000	30 000
Budstikka - trykk og distribusjon	49 813	49 024	50 000	50 000
Utvikling/drift internettsider	1 368	1 281	3 000	2 000
Andre kostnader	2 918	2 645	4 000	3 000
Sum kostnader	75 831	84 049	87 000	85 000
Resultat	3 313	5 113	0	-5 000

Eiendeler	
Bankinnskudd	47 134
Bankinnskudd	181 502
Sum eiendeler	228 636
Gjeld og egenkapital	
Avsetning Gellein	0
Forskuddsbetalt kontingent	46 005
Egenkapital	182 631
Sum gjeld og egenkapital	228 636

Oslo, 31. januar 2020

Trond Schumacher (s) Øivind Rojahn Karlsen (s) Gunnar Melbøe (s)
Leder Nestleder Kasserer

Arvid Løhre (s) Olav Dyresen (s)
Sekretær Styremedlem

Dr. Per Gelleins Minnefond

	2019 Regnskap	2018 Regnskap
Resultatregnskap		
Renteinntekt	813	676
Mottatte donasjoner	0	0
Utdelinger	-8 000	-7 500
Underskudd / Overskudd	-7 187	-6 824
Eiendeler		
Bankinnskudd	114 091	121 278
Sum eiendeler	114 091	121 278
Grunnkapital (uangripelig)	100 000	100 000
Fri kapital	14 091	21 278
Fondets egenkapital	114 091	121 278

Oslo, 31 januar 2020

Trond Schumacher (s) Ivar Sundsbø (s) Arvid Løhre (s)

INNKALLING TIL ÅRSMØTE I NORSK POSTHISTORISK SELSKAP

lørdag 28. mars 2020

kl. 13:00 i "Anton B",
Kafe Asylet, Grønland 28,
0188 OSLO.

SAKSLISTE:

- Konstituering.**
 - Godkjenning av innkalling.
 - Valg av dirigent og sekretær.
 - Valg av to medlemmer til å undertegne protokollen.
- Styrets årsmelding.**
- Rapport fra Dr. Per Gelleins Minnefond.**
- Regnskap.**
- Fastsettelse av kontingent for 2021.**
- Budsjettforslag 2020.**
- Valg.**
Leder (1 år)
2 styremedlemmer (2 år)
2 varamedlemmer (1 år)
Revisor (1 år)
2 medlemmer av styret for Dr Per Gelleins minnefond (i tillegg til leder av NPS) (1 år).
Samt valgkomité.

Valgkomiteens innstilling til årsmøtet 28. mars 2020

Leder for 1 år: Trond Schumacher (gj.v.)

Styremedlemmer for 2 år (2019-2020):

Arvid Løhre (gjenvalg)

Olav Dyresen (gjenvalg)

(Øivind Rojahn Karlsen og Gunnar Melbøe er ikke på valg i år og gjenstår derved i styret)

Varamedlemmer for 1 år (2019):

Ole Jørgen Grann (gjenvalg)

og **Øyvind Midtli** (gjenvalg)

Revisor for 1 år (2019): Inge Johansen (gjenvalg)

Styret for Dr Per Gelleins minnefond, for 1 år: Arvid Løhre (gj.v) og **Ivar Sundsbø** (gj.v.)

Valgkomiteen har bestått av:

Jan Kr. Isaksen **Arne Thune-Larsen**

Glemt kontingenten? Betal kr. 400 til konto 0540.08.40395 i dag.

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 23. NOVEMBER 2019

32 medlemmer hadde skrevet seg inn i protokollen, og som vanlig skulle alle sammen snakke samtidig før møtestart. Medlemsmøtene i Norsk Posthistorisk Selskap har alltid fungert som et treffsted man kan utveksle erfaringer, hente informasjon, skaffe seg objekter og oppsøke spesialkompetanse. Når alt skal foregå samtidig blir det ikke lydløst.

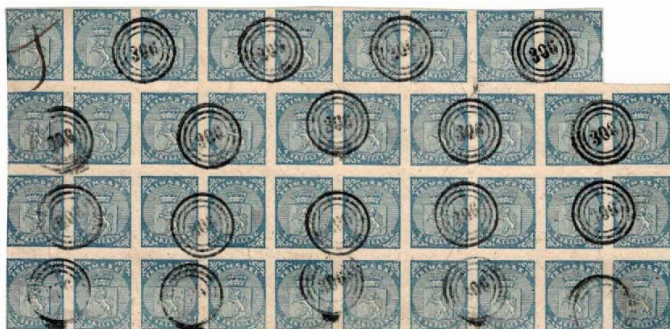
Trond ønsket alle velkommen 13:25, med en spesiell velkomst til Klaas Biermann, som stod for møtets hovedpost. Deretter orienterte han litt om planene fremover og programmet på møtet 1. februar og årsmøtet 28. mars i 2020.

Posthistoriske «Godbiter» fra en utstillingssamling i tradisjonell klasse

- var tittelen på foredraget til **Klaas Biermann**. Han hadde lagt det opp slik at han hadde plukket ut posthistorisk interessante objekter de fleste av oss har sett i hans eksponater, og han skulle komme med forklaringer til disse. Klaas er like interessert i posthistorie som klassisk filateli, og det er ikke mulig å bygge opp en klassisk samling uten posthistorie.

For en gangs skyld ble lysbildene vist i to runder, i andre runde ble det åpnet for kommentarer fra forsamlingen. Det var selvfølgelig en imponerende samling av klassiske og legendariske objekter vi fikk presentert, og et utvalg er tatt med her.

Det startet selvfølgelig med 39-blokka, posisjon B11-B50. Da denne dukket opp kunne man konstatere at arbeidet som var gjort med opplatingen av utgaven stemte. Det eksisterer teorier og spekulasjoner omkring dette objektet, Klaas har brukt teorien om Trondhjems jernbanestasjon.

Kongsvinger 1. januar 1855, førstedagsbrev med NK 1. Det har vært litt diskusjon omkring dette brevstykket, mens minst to eksperter mener at det er ekte. Det ble omtalt i NFT 3/2015.

Eneste kjente NK 1-brevet med dampskipsannullering fra Mjøsa.

Brev fra Carl E. Petersen, Christiania, frankert med med NK 1 stemplet Christiania 26/6 1856 og adressert til «Herr Bogtrykker Kielland / Stavanger». Videre sendt fra Stavanger med ny frankering NK 1 til Bergen, stemplet Stavanger 1/3 1856.

«Via Haparanda» har fått mye oppmerksomhet i NPS. Kun to brev med NK 1 er kjent, her er det ene av dem.

Dette Russland-brevet (32 skilling) eksisterte i en lang periode uten den nederste 4-stripen. Historien om hvordan brevet igjen ble komplett er beskrevet av Kjell Germeten i en artikkel NFT nr 4/1993: «Et utrettelig detektivarbeid kronet med hell», og det komplette brevet ble solgt på auksjonen hans 24. april 1993.

Dette er også et unikt objekt, det er første kjente avtrykk av 1-rings LOFOTEN. Det er omtalt av Tore Gjelsvik i «The Nordland Post Office» (2005) side 237. Gjelsvik fastslår at datoen må være 23/2 1867, selv om 3-tallet ikke kan leses. Det er også det eneste kjente brevet med dette stempelet brukt om bord i Prinds Gustav mens skipet gikk i rute Lofoten-Vesteraalen til april 1867.

NK 12, 2 skilling. Eneste kjente komplette korsbånd-sendingen, til Sverige.

Dobbeltvektig bankobrev frankert med 48 skilling kartert på Jernbanen til Christiania, dobbeltvektig porto innenlands 8 skilling + 40 skilling verdiavgift.

Foredraget ble avsluttet med en fortjent applaus og en takk til Klaas i form av vårt spesielle POST-skilt.

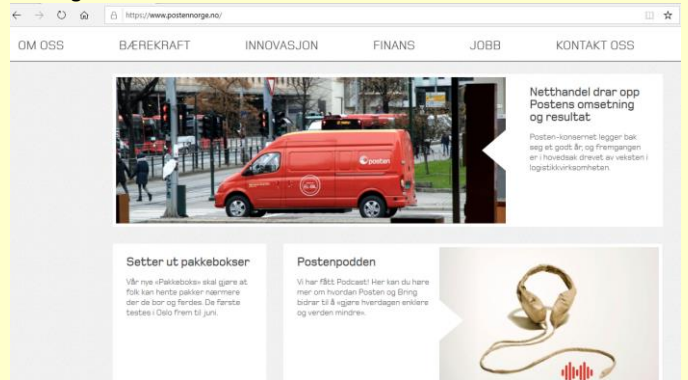
Posthistorisk lapskaus

Så var det tid for «julemat» - men selvfølgelig uten avvik fra tradisjonen, det var den tradisjonelle lapskausen som ble servert fra kjøkkenet. Som vanlig ble det skålt for selskapet (kl. 14.43), de fraværende (kl. 15.03), og til slutt Posten, slik den engang var (kl. 15.12).

Medlemmenes 5-minutter

- **Bjørn Muggerud** tok en reprise fra septembermøtet, og hadde både «Filatelistisk årbok» og «Det lille bibliotek 4» til salgs.
- **Tore Berg** hadde ny Norgeskatalog 2020 til salgs til favørpris, og mange benyttet anledningen til å skaffe seg den.
- Deretter opplyste **Tore** om det uformelle romjulistreffet på Asylet, som denne gangen ville bli avholdt 30. desember kl. 14.00.
- **Ole Jørgen Grann** fortalte om et morsomt returbrev han hadde, som viste seg å være signert av hans tippoldefar.
- Videre kom **Ole Jørgen** inn på spørsmålet om utfordringene med å skaffe seg dokumentasjon om moderne posthistorie.

- **Arvid Løhre** anbefalte i den sammenheng konsersidene til Posten Norge AS. Det er ikke den vanlige posten.no, men siden postennorge.no. Der kan man søke og få treff i artikler fra ulike Posten-publikasjoner, i hvert fall fra 2002 og til i dag. Det er også annet interessant stoff å finne der.

- **Erik Lunde** etterlyste avtrykk av stempelet FREDRIKSTAD Ø med «Ø»-en nederst. Det er et kjent avtrykk fra 15/12-1896.
- **Ragnvald C. Knudsen** kom med en hilsen fra Tore Gjelsvik, og kunne fortelle at Gjelsvik jobbet med en ny publikasjon som tok for seg hans egne medaljer og priser.
- Deretter etterlyste **Ragnvald** informasjon om hvem som hadde jobbet med NK 180 fra Stiklestad. Svaret var at det stod en artikkel i Norgeskatalogen 2004, dessuten ble Gunnar Loshavn nevnt

Spontanauksjon

Kl. 15.45. Kun 13 objekter, de mest trofaste innlevererne var kanskje ikke til stede?

Møtet slutt kl. 16.07.

Arvid

Hvilket poståpneri er dette? spør Olav Dyresen.

Har fått en konvolutt med påskrevet et poståpneri 22/9 (18)84, men jeg er dessverre ikke i stand til sikkert å tolke hvilket poståpneri dette er. Gjør derfor et forsøk på å henvende meg til alle kunnskapsrike medlemmer gjennom Budstikka.

Brevet er datert 22/9 84, som var en lørdag, samt transittstempler Kristiania 27IX84 (torsdag) før det gikk med Kongsvingerbanen til Sander i Odalen.

Brevet var dobbeltvektig og frankert med NK40, som er annullert med blekk-kryss. Er det noen som har tilsvarende håndskrevet poståpneri, kjenner igjen, eller kan tyde hvilket poståpneri dette er? Er takknemlig for alle innspill og forslag.

Olav.dyresen@hotmail.com

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 1. FEBRUAR 2020

Møteprotokollen

Vår leder Trond tok ordet klokka 13.15, og minnet om at alle måtte skrive seg inn i boka. Vår store og tykke møteprotokoll veier 2,6 kg, og gjettest hvem som må slepe den med i veska til alle møtene? Den protokollen vi bruker nå ble tatt i bruk i 2003, på det første arket er det et innlimt ark med navnetrekk fra deltakerne på det åpne møtet under landsmøtet på Hell, 15. juni. Nå bruker vi 8 sider i året, og vi har sluttet med navnefortegnelse på de åpne møtene. Hvis vi holder oss til møtefrekvensen vi har nå, og det ikke kommer fler enn 52 møtedeltakere, vil protokollen vare til 2050! Synd at Selskapets første protokoll av denne typen forsvant, men vi skal ikke rippe opp i det her.

Godt nytt år!

Kl. 13. 28 tok Trond ordet for andre gang, og ønsket «Godt nytt år!» Ifølge Språkprofessor Gunnstein Akselberg fra Bergen skal «godt nyttår» med «nyttår» i ett ord kun brukes i forbindelse med årsskiftet, mens «godt nytt år» i tre ord er gangbart hele året, som når man for eksempel starter på et nytt møte-år.

Så ble det minnet litt om programmet fremover, før ordet ble gitt til dagens foredragsholder, **Bjørn Schøyen**.

«The First UK Aerial Post, 1911»,

og hvorfor dette også er posthistorisk svært interessant

Luftbåren post startet lenge før 1911, det er nok å minne om den berømte ballongen «Ville d'Orleans», som dro fra Paris i november 1870 og havnet i Norge. Men her handler det om fly med motor, en oppfinnelse som fikk sin spede start med brødrene Wright i 1903. Mange av pionerene hadde med seg brev «på innerlomma», men det tok litt tid før det ble organiserte luftposttjenester. I Norge var det forsøk med innenlands flypost i 1920, og på nytt i 1934.

Bjørn fortalte at han alltid hadde interessert seg for luftpost. Denne samlingen startet ved utstillingen i Ålesund i 1998, da han blant handlerne fant et kort i kassa til Moldenhauer til 300 kr. Det så såpass interessant ut, at det ble starten på en systematisk oppbygging av en samling rundt flyvningene mellom Hendon og Windsor i 1911.

Kort tid – stor interesse i samtiden

Flyvningene fant sted i en periode på 18 dager i september i 1911. Sjefen for det hele var **Walter Windham**, en pioner innen organiseringen av Britisk luftfart. I februar 1911 etablerte han verdens første luftposttjeneste med motorfly. Det var fra Allahabad i India, der han fløy over Ganges. Samme året returnerte han til England og tok initiativ til også å organisere en flyvning mellom Hendon i London og Windsor i anledning kroningen av kong George 5.

Han hadde dårlig tid, men arrangørene fikk med seg British Post. Det var ikke mulig å hente inntekter til flyvningene gjennom frankering av brevene, så i stedet ble det laget spesielle kort og konvolutter som ble solgt til overpris til inntekt for prosjektet. En forutsetning for samarbeid med det britiske postvesen var at overskuddet skulle gå til et veldedig formål, uten at det på forhånd var bestemt hvilket formål.

Designeren Warwick W. Lendon og arkitekt D. Lewis-Poole fra Royal Society Club sto for utformingen av konvoluttene og kortene som ble laget. Det var satt opp egne kasser ved salgsstedene for konvoluttene, og det ble brukt spesielle datostempler, «FIRST UNITED KINGDOM AERIAL POST». Litra i stampelet viser kun hvor det var sortert.

Det var i alt 16 flyvninger fra London til Windsor og 4 flyvninger den andre veien. Det var engasjert flere flyvere med hver sine fly.

Det ble laget spesielle konvolutter for de privilegerte, blant annet «The Royal Privilege Mail Envelope med gullembem bak.

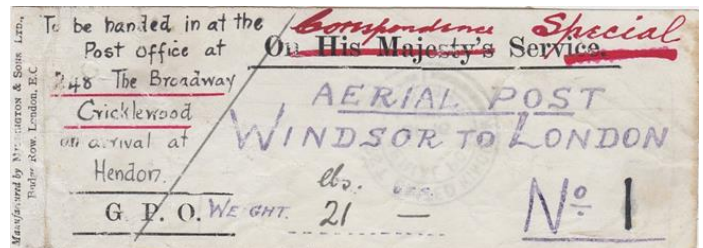
Den eneste som eksisterer befinner seg i The Royal Collection – men Bjørn har to fargeprøver av denne konvolutten i sin samling. Men han har dette unike privilegiebrevet:

Den eneste kjente Privilegie-konvolutt som er fløyet med første flyvning i begge retninger mellom Hendon Aerodrome og Windsor Castle den 9. og 17. september 1911.

Flyvningene mellom Hendon og Windsor ble en braksuksess, og post ble sendt til alle verdens hjørner. Denne konvolutten er adressert til Kina.

Hver postsekk hadde påsatt en egen sekkelapp. Denne sekkelappen stammer fra første flyvningen fra Windsor til Hendon, 17 september 1911.

I forbindelse med flyvningene ble det utgitt et eget program.

Verdens minst brukte helsak

Det er regnet med at det til sammen ble sendt ca. 120 000 sendinger med disse flyvningene. De vanlige kortene brukt av allmenheten er ikke direkte sjeldne., men det ble sendt kun 50 aviser med egne etiketter. Bjørn har én komplett fløyet avis samt to avisomslag.

Datoene ingen direkte indikasjon

Datoene denne luftposten er stemplet gir ikke nødvendigvis informasjon om hvilken flyvning det gikk med. Den første postsekken gikk lørdag 9. september, og inneholdt post fra de privilegerte. I sin samling har han den eneste sendingen som beviselig har gått begge veier første dag. I forbindelse med disse flyvningene fikk vi også verdens første flycrashpost, mandag 11. september. Denne posten ble ikke merket på noen måte, det er derfor annen dokumentasjon som må brukes for å knytte post til dette havariet.

I tillegg fortalte Bjørn om dårlige flyforhold, motorhavariet og en flyerstreik som man også rakk å få med i løpet av de 18 dagene disse flyvningene pågikk.

Spørsmålsrunde på tampen

Bjørn fortalte med entusiasme og innlevelse om temaet som gjorde det hele interessant for forsamlingen, selv om flyvningen ikke hadde en eneste forbindelse med norsk posthistorie utover at den var forløperen til all senere organisert luftpostbefordring. Men det er en norsk samling som for øyeblikket kanskje er verdens beste på denne flyvningen. Han holdt på litt over sin tildelte time, for vi hadde lapskaus som ventet fra kl. 14.30.

Bjørn Mugggerud spurte om dette med veldedig formål, om hvordan de kunne sette i gang uten å ha det klart på forhånd. Og igjen var det tidspresset som var årsaken. Overskuddet fra arrangementet ble med postens godkjennelse gitt til en seng ved Edward VII hospital i Windsor selv om summen da allerede hadde blitt kraftig redusert som følge av at den ene flyveren som ble skadd fikk 500 £ i erstatning etter kraftig press fra sine flyverkolleger.

Olav Dyresen mente at foredragsholderen på en utmerket måte hadde klart å formidle den «hypen» det var den gang.

Henning Mathassen påpekte at det ikke var den første luftcrashposten, men Bjørn understreket at det hele tiden her har vært snakk om den første crashposten med motorisert fly. Av hensyn til serveringen som ventet ble offisiell takk til Bjørn utsatt til etter lapskausen, og foredragsholderen fikk utdelt det siste produserte eksemplaret av vårt spesialpostskilt.

Windsor Chronicle gav ut en egen luftpostutgave. Kun 29 eksemplarer ble fløyet 18. september 1911. I dag eksisterer det kun fire slike komplette aviser.

Charles Hubert skulle forsøke å frakte hele åtte sekker med post med sitt Farman biplane, men styret rett etter avgang 11 september 1911. Resultatet ble dermed i stedet verdens første flycrashpost.

Sekretæren vil ikke lage flere, så nå får vi finne på noe annet. I en periode før det hadde vi hånddreide budstikker som gave, nå blir det vel en runde i styret på å finne på noe nytt som kan gjøre det attraktivt å holde foredrag i Selskapet.

Posthistorisk lapskaus

Asylet holdt ruta, men Selskapet var som nevnt litt forsinket. Det var greit likevel. Selskapets skål kl. 15.01, og fraværende venner kl. 15.04. Arvid insisterte i den forbindelse på at en skål for «absent friends» også tradisjonelt omfattet de som hadde forlatt oss for godt, som Paul H. Jensen og de andre grunnleggerne. Skålen for Posten, slik den engang var, fulgte kl. 15.06.

Medlemmenes 5-minutter gjenfinnes på side 15 og 16.

Spontanauksjon

Det var et begrenset antall objekter, men det var også et begrenset antall medlemmer som ble igjen da auksjonen begynte. Likevel innbrakte donasjonsobjekter i alt 280 kr til Selskapet. Dette var blant annet takket være noen sirkulærer og postale publikasjoner fra 1940-tallet som var donert av et utenbys medlem.

ALØ

Jeg har ved flere anledninger og i ulike fora fremholdt at sendingskategorien portofrie brevkort som fra leverandør var nøytrale, m.a.o. korrespondansekort som ikke var tilvirket for en bestemt bruker, må være en direkte forløper for sendingskategorien tjenestebrevkort, dvs. brevkort med påtrykt tjenestemerke. Etater som - frem til utløpet av 1925 - var berettiget til portofrihet, kunne bestille brevkort hos den leverandør som for tiden hadde forlag av slike kort.

Akkurat når portofrie nøytrale korrespondansekort ble institusjonalisert, vet jeg ikke. Tidligste bruk som jeg har registrert, er i 1900. Over tid var det ulike leverandører, og mitt kort brukt i 1900 var levert av F. Beyer i Bergen. Deretter fulgte E. Sem i Fredrikshald, J.M. Stenersen i Kristiania, Halvorsen & Larsen, også Kristiania, og C. Monsen i Bergen. Det må tas et lite forbehold om at det kan ha vært flere, siden denne listen er basert bare på observert materiale.

Dette materialet viser tydelig at E. Sem var den som lengst hadde kontrakt som tilvirker og forlag av portofrie brevkort. Etter hvert er kommet for dagen 12 ulike slike kort fra Sem. Deler av dobbeltkort utgjør tre av disse, mens resten er enkeltkort. Såpass mange er dette at det kan ha noe for seg å gjøre rede for hvordan kortene utviklet seg gjennom perioden. Tidligst registrerte bruk av Sem-kort er stemplet 30 VII 05, og perioden kan ha vart frem til ca. 1918 eller 1919. Tidligste stempel på kort fra Stenersen er fra 1919.

Som en ser av fig. 1, er kortet fra 1905 svardelen av et dobbeltkort. Dette er likevel neppe det tidligste kortet Sem laget. Berettigede brukere satt gjerne med en bunke som varte en tid, slik at ulike opplag ble brukt om hverandre. Det kan anes en viss progresjon i hvordan kortenes blankettnummer er trykt. Blankettnummer er 201 for enkeltkort og 202 for dobbeltkort.

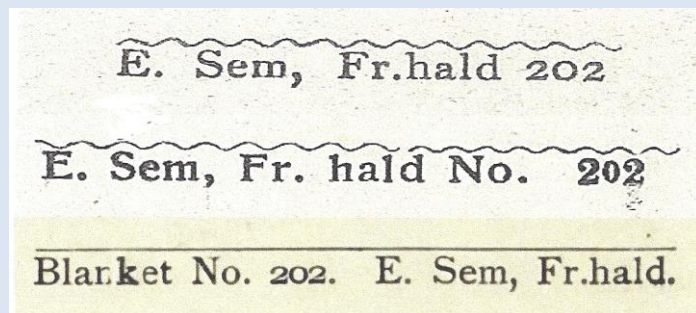
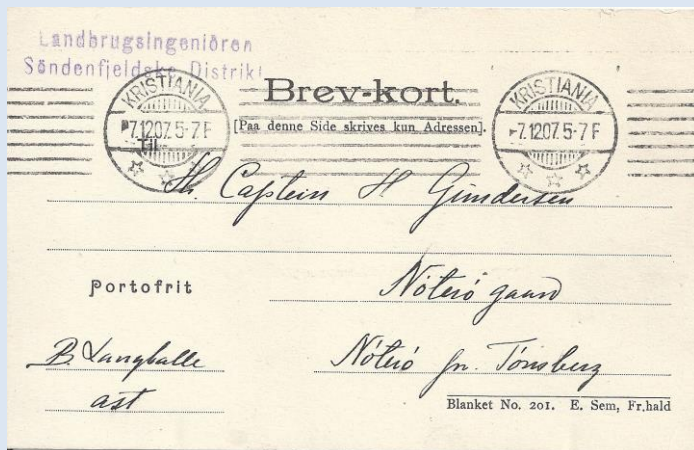

Fig. 2 viser utsnitt av tre dobbeltkort med ulike formuleringer tilknyttet 202. Det er nærliggende å tro at Sem begynte med det nakne "202", deretter kledde på det "No." og til slutt tilføyde "Blanket" og skyflet om på rekkefølgen. Sannsynligvis er enkeltkortet "Blanket No. 201", fig. 3, resultat av den samme utviklingen. Senere skjedde det en større omkalfatring, og

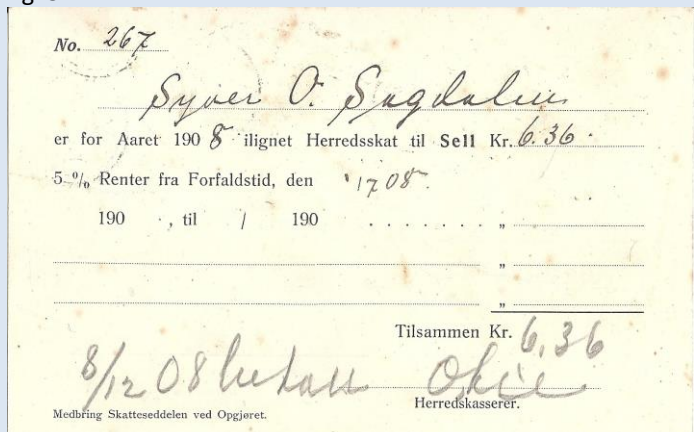
nummeret ble flyttet opp i venstre hjørne, hvor det også kom til andre opplysninger, som vi skal komme tilbake til.

Ser vi på benevnelsen, har denne på de tidligste, både enkelt- og dobbeltkort, en litt mer dekorativ utforming enn de senere, og enkeltkortene heter Brev-kort, selv om vanlige brevkort i helpostkatalogen hadde sluttet med bindestrek allerede i 1891. Snart, senest i 1908, gikk Sem over til en vanligere skrifttype på både 201 og 202, og fra nå får vi en karakteristisk e som synes å stå lavere enn de øvrige bokstavene, se fig. 4 og 7.

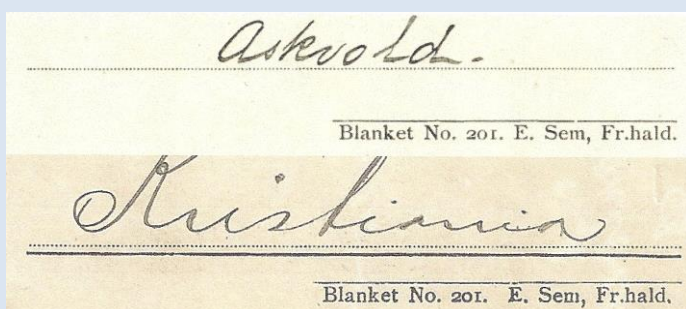

Til å begynne med fantes bindestreken fortsatt på 201, fig. 4. Her må innskytes at dette eksemplaret - det ene av to jeg har sett hittil - faktisk ikke er et korrespondansekort, da det på baksiden er trykt skjema for melding om forfalt herredsskatt, fig. 5.

Sammenligning av typene i parentesen på forsiden og teksten på baksiden gir grunn til å tro at også baksidens tekst er trykt hos Sem. I så fall kan man spørre om hvorvidt Sem, etter å ha fått i oppdrag å skaffe kort med slikt skjema, simpelthen tok en bunke korrespondansekort som han hadde i forlag, og trykte skjemaet bakpå disse, eller om hele opplaget er en spesialtrykning. Sistnevnte mulighet finner jeg lite sannsynlig. Som nevnt nedenfor, finnes spesialtrykninger fra Sem, der fronten ligner mye på de mer "moderne" korrespondansekortene med 201, men disse har egne blankettnumre, som 701 og 971. Siden dette kortet altså har No. 201, tror jeg at vi her har å gjøre med "privat" tiltrykk på eksisterende offisielt korrespondansekort.

Brevkort i vanlige typer uten bindestrek og med "Blanket No. 201" nederst til høyre kjenner jeg i to trykninger som kan skilles på flere detaljer; den mest åpenbare er nedre adresselinje, der den ene har en enkelt prikket linje, mens den andre i tillegg har en heltrukket linje under den prikkete, fig. 6.

Jeg kjenner ikke til noen av Sems - eller andres - portofrie korrespondansekort stemplet i tidsrommet fra og med 1910 til og med 1915. Sannsynligvis skyldes dette at jeg tilfeldigvis ennå ikke har fått syn på noen slike. Det er ingen tegn til at det var andre leverandører i den perioden. Første avstempling i mitt materiale etter dette "tomrommet" er fra 3 X 16, fig. 7.

Her ser vi en "modernisering" av layouten. Blankettnummeret er flyttet opp til venstre, Sem viser nå at opplaget er i forlag hos ham, og der står til slutt: "L. C. - Eneret". I tillegg til sistnevnte har jeg så langt registrert fire ulike kombinasjoner av andre bokstaver, komma, punktum og mellomrom. Jeg antar at de utgjør en slags kode for det enkelte opplag. Slik at de skiftes når nytt opplag trykkes. Vi kan forøvrig legge merke til at punktum som føsto etter Brevkort, og dessuten enten i eller bak parentesen, begge nå er borte. I parenteser ser vi også at "side" og "adressen" nå har små forbokstaver. (Denne forsidemalen brukte Sem også på noen spesialkort fra denne tiden, bortsett fra blankettnummeret, og at i parenteser har også "paa" liten forbokstav.) Jeg har ikke sett dobbeltkort fra denne perioden.

Dessverre er det svært langt mellom hver gang det dukker opp et portofritt brevkort; det være seg korrespondansekort eller spesialkort.

Men rett før jul 2019 kom på nettauksjon ett som jeg ikke hadde sett før, nemlig det med Brev-kort i vanlige typer, fig. 4. Det ble julegave til meg selv med tilslag første juledag!

«Tillegg og oppdateringer»

Vår «søsterforening» Krigs- og feltpostforeningen utga helt på tampen av 2019 en 194 sider bok i A4-format med denne blyge undertittelen.

Boken er skrevet og forsket frem av våre felles medlemmer Trond Schumacher og John Torstad. Dette er ikke «bare» et nytt tillegg til Johns bok fra 1995. Dette er et **samlende tillegg** som også kan erstatte de som John har skrevet tidligere, som artikler i Krigs- og feltpostforeningens blad og i Budstikka.

Når det ikke nå kommer en fullstendig, samlende, ny utgave av verket fra 1995, er det ikke av latskap. Tvert imot er det **et mål at det skal komme en slik helhetlig bok** når alle samlere kommer frem med sitt materiale fra perioden. Det går sikkert vesentlig mindre enn 25 år før den kommer.

Jeg er ikke den lykkelige eier av den originale boken (som for øvrig fortsatt kan skaffes, ta kontakt med Bjørn Muggenud). Klart at det er en bok jeg ville hatt glede av nå, om jeg hadde hatt den i min hylle.

MEN: De gode tekstene og illustrasjoner av nytt materiale, gjorde at selv jeg som ikke-samler av sensurpost, likevel hadde godt utbytte av boken de dagene jeg studerte den.

Boken inngår i medlemskontingenten for Krigs- og Feltpostforeningen. Deres bøker er alene god grunn til å være medlem der også. Pris: 200,- + porto.

PEK

IKKE SÅ LETT BESTANDIG Å VÆRE POSTMESTER ...

Innsendt av Bernt Odd Kollevoll

Brev av 14. mars 1915 fra postmester Andresen i Gjøvik:

Tilbagesendes ærbødigst **2det Postadministrationskontor** med saadan Oplysning, at det forholder sig saa, at der i Middagstiden den 9de d.s. var Spørgsmål efter 100 Brevkort fra Brødr. Øveraasen uden at denne Bestilling blev imødekommet.

Jeg pleier at indrette mig slig, at der ved Skranken er udlagt i en Mappe Frimerker i hele Ark, 1000 Stk af hver oa de mest gangbare Sorte og 500 Brevkort, men den 9de var jeg saa uheldig at forlade Kontoret Kl 2 uden at se efter om tilstrækkelig mange Bevkort var tilstede. Kl 4, da jeg igjen kom paa Kontoret, fikk jeg Besked om, at der havde været spurgt efter Brevkort og øieblikkelig derefter blev der ringt op fra Brødr. Øveraasen med Spørgsmaal, om der nu maatte vare Brevkort at faa kjøbt. Jeg tilbød mig i samme Øieblik at ville sende Bud ut med disse Brevkort for at spare Firmaet for det Bryderi at hente den, men herpaa blev det dog svaret, at de kunde sende Bud selv.

Jeg skal tilføie, at jeg bor i 2den Etage Etage over Kontoret, saa det var jo den letteste Sag at skaffe Brevkort, og dertil har jeg ogsaa indrettet mig, idet **jeg har anskaffet en lang Stang til at banke i Taget med** for at varsle om noget maatte hende angaaende Kontoret. Naar ikke dette er iagttaget denne Gang, saa er det af Hensyn til mig for at spare mig i min Middagshvil og det kunde jo være bra for en Gangs skyld, for jeg maa tilstaa, at det lykkes mig i de færreste Tilfelde at faa min Middagshvil ubeskaaret. Saa ofte som Smaakontorene bytter Personale, saa bliver ingen saa tilstrækkelig godt kjent, at jeg helt ud tør overlade de yngste iallefald paa egen Haand at afgjøre eller besvare alle Spørgsmaal som stilles til Postkontoret. Jeg har derfor maattet indrette mig saaledes

som sagt for at Publikum ikke skal faa det Indtryk, at Postkontoret ikke skulle kunde give saa fuldige Svar som mulig paa de forskjellige Spørgsmaal.

I sin Tid brugte jeg at have Forsyning af Frimerker og brevkort i helt Salg ved Skranken noget rigeligere, men herpaa tabte jeg Penger.

Det viste sig nemlig ofte, at det var Feil i Opgjøret om Aftenen og da Feilen ikke kunde tilskrives nogen enkelt, maatte jeg selv bære Ansvaret. Nu gaar det derimod bedre, hvilket maa skyldes, at det er mindre at tage Vare paa.

Jeg forstaar saa godt Gangen i denne Klage, - Det samme Firma har nemlig flere Gange forsøgt at ville sende Forretningsskrivelser, som er skrevet paa Skrivemaskin ved Gjennemskrift med Blaapapir som trykte Sager, og for at faa stoppet denne Trafik har jeg maattet tage ganske haardt i.- Firmaets Indehavere er to Bondegutter her fra Vardal, to ganske fixe og flinke Gutter som har været i Amerika en Tid og nu heder det alltid, at over i Amerika var alting saa gilt og saameget bedre paa alle Maader, og herhjemme forstaar ingen nogenting.

Meg kan det forhaabentlig ikke skade, at Folk ikke har andet at klage over, men Poststyrelsen vil jo selv kunne se, hvor lidet det skal til, før Folk klager og hvor vanskelig det er at have med Publikum at gjøre, men jeg skal iallefald indrette mig slig, at denne Klage neppe skal gjentage sig.

Der var dog 100 Brevkort i Skabet da jeg forlod Kontoret, og kl ¼ kom Budet fra Brødr. Øveraasen. Veien er ca 5 min.

Gjøvik Postkontor 14de Marts 1915

Ærbødigst Andresen.

Tore Gjelsvik RDP

Palmarès

Omslagsbildet er et portrett som er malt av Tores kone og livs dronning, Magni Moksnes Gjelsvik. Det viser ikke Tore, men Prins Albert, Prince Consort til dronning Viktoria. Fin symbolikk!

Tore Gjelsvik, RDP

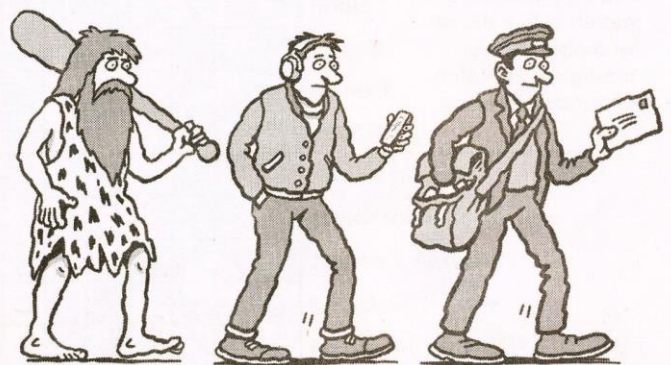
er et av NPS æresmedlemmer. Han har vært samler, utstiller, administrator, organisator, jurymann, forsker, skribent og også fått tid til annet.

Tore har nå utgitt noe helt annet enn de viktige bøkene om filateli og posthistoriesom han har gledet oss andre med gjennom decennier.

Han har laget et **96 siders eksponat i bokform** over et utvalg av vel fortjente medaljer, diplomer og hedersbevisninger fra sitt lange liv i filateliens verden.

Historien starter med at han ble medlem i Nordenfjeldske Filatelistforening på aldersdispensasjon, ennå ikke fylt 20. Opptatt 18.1.1951.

Vi som har vært utstillere, kjenner og bruker ordene **Palmarès** og **Palmares**. De er ennå ikke kommet med i norske ordbøker.

Early Man

Modern Man

Post Man

© Ellis Nadler and Puzzler Media Ltd

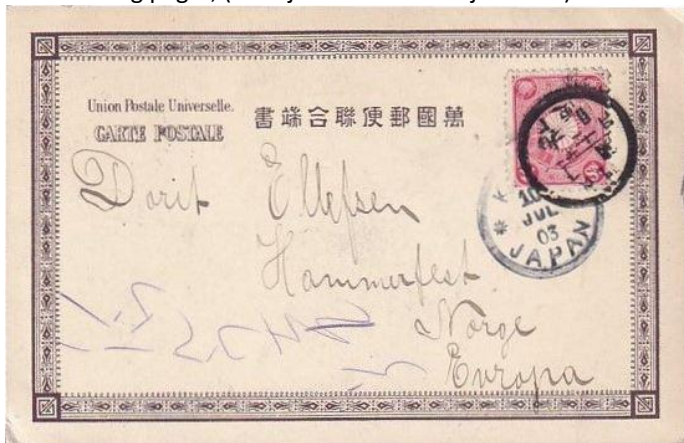
Den første utstillingsmedaljen Tore Gjelsvik fikk, sølv for eksponatet «Norge 1855-1875» på nasjonal utstilling i 1971. Begynnelsen på hans lange utstillingskarriere.

Postkort fra Japan og bananer i lange baner.

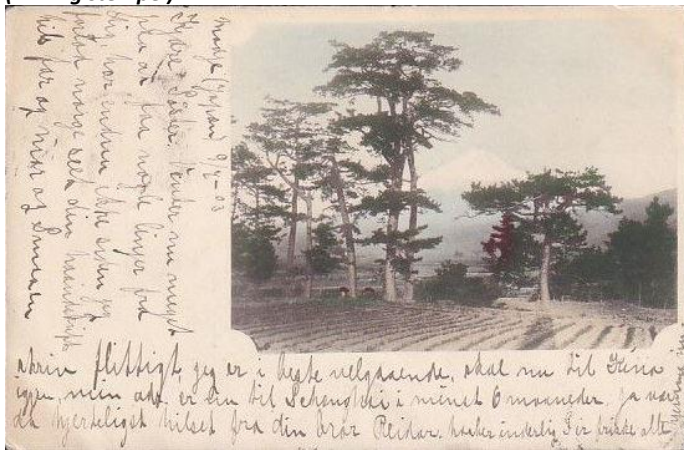
Av Helge Fritsen

Postkort fra sjøfolk som sender sine hilsener hjem til Norge fra Kina og Japan på slutten av 1800- og begynnelsen av 1900 tallet vil alltid kunne minne oss om det betydelige oppsving i norsk skipsfart på denne tiden. Ettersom amerikanerne og europeerne allerede hadde kolonialisert Bakindia, Indonesia og Filippinene, samt tvunget Kina og Japan til å undertegne avtaler om at havner skulle åpnes for handel mellom landene, (Treaty Ports), svermet et utall norske skip under svensk-norsk flagg (populært kalt «sildesalaten») gjennom Suezkanalen og inn i det Indiske hav og Stillehavet til det fjerne Østen. I tillegg var den Sino-Japanske krig og krigen mellom Japan og Russland en «jobbetid» med stor fortjeneste. Norsk skipsfart både i Østen og ellers i verden fikk også politisk betydning i Norge som medvirkende årsak til konsulatstriden med Sverige og bruddet med unionen i 1905.

I denne tiden sender sjømannen Reidar Ellingsen fem postkort (som er kjent) fra Japan til søsteren Dorit Ellingsen i Hammerfest. (Fig 1-5). De er skrevet henholdsvis 9. juli 1903 i Moji 4. november 1904 i Kobe, 29. og 30. november 1904 i Yokohama, samt 26.1.1905 i Nagasaki. Kortene fra Kobe, Yokohama og Nagasaki er skrevet i tiden hvor den Japansk – Russiske krig pågår, (fra 8.januar 1904 til 5.juli 1905).

Fig,1a: Postkort til Dorit Ellefsen Hammerfest Norge Europa. Innenlands-stemplet Moji 9. 7.36. (To-delt sirkel stempel). Sidestemplet for utenlands forsendelse KOBE 10 JUL 03 JAPAN (En ring stempel).

Fig,1b: «Modji (Japan) 9.7.03. Kjære søster, venter nu meget paa at faa nogle linjer fra dig har endnu ikke siden jeg forlot norge seet din haandskrift. Hils far og mor og Smaeen. Skriv flittigt jeg er i beste velgaaende skal nu til kina igjen min adresse er nu Sanghai i minst seks maaneder, ja vær da hjer eligst hilset fra din bror Reidar. Haaber inderlig I er friske alle sammen nu.»

På de øvrige kortene har Reidar kun skrevet en hilsen til søsteren og familien. Det er i hvert fall et livstegn, og det fremmede landskapet på de håndkolorerte kortene er nok en souvenir som taler for seg.

Noen opplysninger om Reidar Ellingsen finnes i Digitalarkivet. Han er født 18. september 1876 i Hammerfest. I folketellingen 1900 bor han i Heimdalsgaten i Kristiania. (Foto fig.6). Hans yrke er mekanisk arbeider.

Videre i dødsregisteret for 1907 står det at han døde 11.mars 1907. Han er ugift maskinist. Bostedet er S/S "Brighton" av Sandefjord og i en merknad er det tilføyet et "kors" og «Municipal Hospital Philadelphia Amerika».

På tross av denne sørgelige opplysningen om at Reidar døde bare 31 år gammel i Philadelphia, USA, så er opplysningen om at han var maskinist om bord i dampskipet «Brighton» av interesse for et nærmere studie av postkortene og skipets fraktruter.

Dampskipet "Brighton" av Sandefjord ble bygget i 1902. «Hun var den første frukt båten bygget ved Framnæs mek. Verksted, Sandefjord og gikk inn i et 4 års certeparti til United Fruit Co. ved levering». (fig.7).

Fig.6: Reidar Ellingsen. Portrett. Nord-Troms Museum

Fig 7. Frukt-båt D/S BRIGHTON Skipshistorien :

Bygget som BRIGHTON ved A/S Framnæs mek. Verksted, Sandefjord, ferdigbygd ved Akers mek. Verksted, Kristiania for A/S D/S Brighton (A. F. Klaveness & Co.), Sandefjord. Sjø satt 11/02 ferdigstilt i april. Hun var den første frukt båten bygget ved Framnæs mek. Verksted, Sandefjord og gikk inn i et 4 års certeparti til United Fruit Co. ved levering. 1907 Eiers firma flyttet til Kristiania. 1910 Overført til Kristiania register. 1916 A. F. Klaveness & Co. A/S ble managers. 1932 Ute av fruktfarta. Ankom 15/04 til Stavanger for hugging ved Brødrene Anda.

(Kilde: <https://skipshistorie.net/Fruktskip/Tekster/UKJ10119020500000%20BRIGHTON.htm>)

Fruktbåtene fikk klengenavnet «Mosquitoskip». De var små, mange og hvitmalte og de fraktet først og fremst bananer fra Syd- og Mellom-Amerika til USA.

Om banantransporten i Amerika heter det:

«I 1890 ble det levert 16 nye skip til bananfarta, 1891 kom 9 skip. Noen eldre skip ble også tatt på charter. I en amerikansk avis fra 1894

lister de opp 2 danske, 6 engelske og 37 norske skip på charter til amerikanske fruktimportører. Gjennomsnittstørrelse på de norske skipene var ca. 720 brt. I 1893 ble det importert 12.000.000 stokker bananer i havner fra Boston til Galveston. Foruten bananer fraktet de iblant kokosnøtter, kaffe og sukker. I 1903 kom 12 nye skip og i 1907 ble 11 nye skip overtatt. Etter WWI gikk nybyggingen ned og fram til kjøleskipene kom i 1933 ble det bygget bare 9 nye skip.»

D/S "Brighton" var en av «mosquitoene» ettersom hun «gikk inn i et 4 års certeparti til United Fruit Co. ved levering». En bekreftigelse på at hun deltok i bananfrakten er også følgende rapport fra en inspeksjon av eventuelle sykdomsutbrudd i skipet. Her heter det:

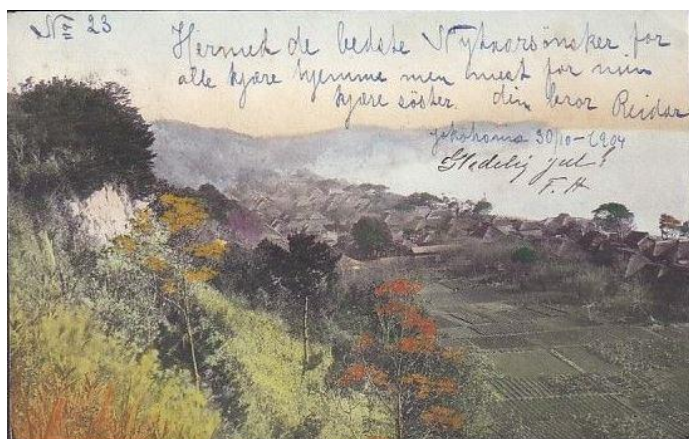
«Report from Colon (Panama) – Inspection of vessels... February 18; Norwegian steamship Brighton (fruit boat) for New Orleans, 13 passenger and 24 crew...»

Men den 4-årige transportavtalen (certeparti fra 1902 til 1906) mellom rederiet A. F. Klaveness & Co., Sandefjord og United Fruit Co. kan ikke bare ha vært en transport mellom Syd og Mellom- Amerika til USA. Forutsatt at Reidar var maskinist om bord i frukt-båten D/S "Brighton" i certeparti-perioden, så må båten også ha vært i Japan og Kina.

Fig,2a: Postkort til Dorit Ellefsen Løgsletten via Tromsø Norge Europa. Innenlands-stemplet Yokohama 37 .10 .30. = 30. November 1904 (Tre-delt sirkel stempel).

Sidestemplet for utenlands-forsendelse YOKOHAMA 30 OCT 04 JAPAN (En ring stempel). Ankomststempel LØKSLETTEN 2.XII. 04. Omadressert til Hammerfest.

Fig,2b: Yokohama 30.10.1904. «Hermed de bedste Nytaarsønsker for alle hjemme men mest for min kjære søster. Din bror Reidar. Yokohama 30/10 1904.» samt «Gledelig jul! F.H.

Kanskje kan hun ha hatt transportoppdrag i sammenheng med at bananer ble introdusert i Japan på begynnelsen av 1900-tallet. Og i Japan var Moji den største mottakerhavna for banantransport. Moji ble åpnet som importhavn i 1889.

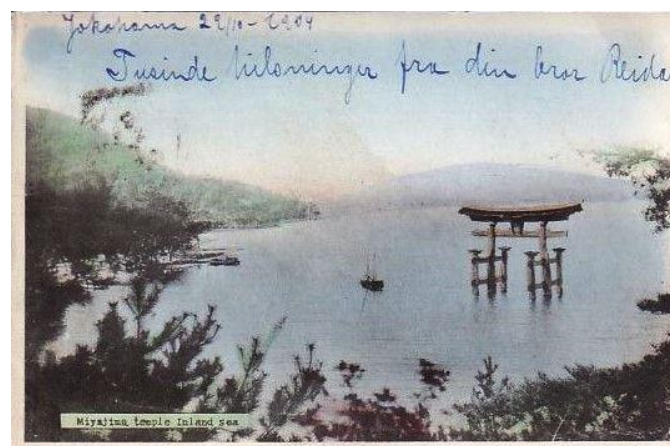
Ett av postkortene fra Reidar, er som nevnt, sendt fra Moji i 1903 hvor han skriver:«skal nu til Kina igjen min adresse er nu Sanghai i minst seks maaneder». Kanskje var «mosquitoen» D/S Brighon fra A.F. Klaveness rederiet i Sandefjord ett av pionerskipene som introduserte bananene til Japan.

I en større artikkel om A. F. Klaveness & Co. blir det poengtert at rederiet hadde betydelig transportnett i Fjerne Østen. Det heter at rederiet fra 1800 tallet «hadde skip i drift over hele verden; Stillehavsoyene, Østen, Australia og US-vestkyst, samt i Middelhavet», Og i forlengelsen av dette etablerte A. F. Klaveness & Co. og Fearnley & Enger i 1925 Fern Line som drev transport fra Mexicogolfen til Øst-Asia via Panamakanalen. Og i 1929 ble Klaveness Line opprettet med linjebåter i fart fra USAs stillehavskyst til Øst-Asia / Fjerne Østen.

Opplysningene om Reidar Ellingsen og postkortene fra Japan til søsteren Dorit i Hammerfest gir et glimt av norsk banantransport i Amerika og kanskje også i Japan og Øst-Asia. Mulighetene er selvfølgelig til stede for ytterligere studier for eks. av forholdet mellom selskapet United Fruit Co og rederier i Norge. Men det blir for mange bananer i lange baner, da dette i hovedsak er skrevet som en siste hilsen til maskinist Reidar Ellefsen som sendte noen postkort fra Japan til sin søster i Hammerfest.

Fig,3a: Postkort til Dorit Ellefsen Hammerfest Norge Europa. Innenlands-stemplet Yokohama 37 .10 .30. = 30. November 1904 (Tre-delt sirkel stempel). Sidestemplet for utenlands-forsendelse YOKOHAMA 30 OCT 04 JAPAN (En ring stempel).

Fig,3b: Mijajima temple Inland see Yokohama 29/10 1904. «Tusinde hilsninger fra din bror Reidar.»

Fig, 4a: Postkort til Dorit Ellefsen Hammerfest Norge Europa. Stempellet for utenlands-forsendelse SANNOMIYA KOBE 5 NOV 04 JAPAN (En ring stempel).

Fig, 5a: Postkort til Dorit Ellefsen Hammerfest Norge Europa. Stempellet for utenlands-forsendelse NAGASAKI 25 JAN 05 JAPAN (En ring stempel).

Fig, 4b: Canon or Canal Otso. «Kobe 4 november 1904, mange hilsener fra bror din Reidar.»

Fig, 5b: Bamboo Grove at Gojotaka, Kyoto. «Nagasaki 26.1.05. Mange hilsener til far og mor men mest til min kjære søster fra bror din Reidar.»

Kilder:

Digitalarkivet

<http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/12664/144683645.pdf?sequence=1>

<https://skipshistorie.net/Fruktskip/Tekster/UKJ10100000100000%20skipsliste.htm>

<https://skipshistorie.net/Fruktskip/Tekster/UKJ10119020500000%20BRIGHTON.htm>

<https://larship.no/wp-content/uploads/2019/10/klavness1.pdf>

https://archive.org/stream/jstor-4551433/4551433_djvu.txt

<https://www.japanvisitor.com/japan-city-guides/mojiko-moji-port-guide>

<https://www.japantimes.co.jp/life/2003/06/08/travel/in-the-city-where-history-once-took-centerstage/>

<https://alpha-mixes.bandcamp.com/track/tadayoshi-ikawa-moji-banana-no-tatakiuri-traditional-japanese-folk-late-19th-century>

Medlemmenes 5-minutter fra møtet 1. februar 2020.

- Nordia 2020 arrangeres 4.-6. september 2020 i Malmø. **Paal Berg Helland** er norsk kommisjonær, og påmeldingsfristen til ham er 1. mars.
- **Ivar Sundsbø** fortalte om utstillingen London 2020, 2. til 9 mai., på Business Design Centre i Islington. Det spesielle er at utstillingen blir todelt; fra lørdag 2. mai til og med tirsdag 5. mai vises klassene Posthistorie, Stempelmerker, Åpen klasse, Postkort, Helpost, Moderne filateli og deler av ungdomsklassene. På tirsdag kveld fjernes alle eksponatene fra rammene, og nye kommer opp. Fra onsdag 6. mai til lørdag 9. mai vil det vises Championship, Tradisjonell klasse, Luftpost, Motiv og resten av ungdomsklassene. Og han kunne fortelle at Bjørn Schøyen var kommet med. Atle Fossmark er kommisjonær og Ivar selv sitter i juryen, dømmer Posthistorie og Luftpost.
- **Ivar** fortalte videre at det kom en FEPA-utstilling i Athen, Hellas i november 2021. Han forsikret at alle kvalifiserte fra Norge ville få en invitasjon.
- **Bjørn Mugerud** kunne som sist tilby til salgs Det Lille Bibliotek bind 4 og Filatelistisk Årbok 2019. Dessuten hadde han særtrykket utgitt av Krigs- og Feltpostforeningen til salgs for kr 200; Norsk Postkontroll under felttoget i april-juni 1940.
- **Øivind Rojahn Karlsen** fant det da på sin plass å nevne KFK's neste særtrykk, som han er ansvarlig for. **ALLE MEDLEMMER AV NORSK POSTHISTORISK SELSKAP:** Øivind trenger kopier av alt du har av oblatstempler. Det vil si brev forseglet med røde oblater, og stemplet med poststedenes runde nummerstempler. Han vil ha kopier av både for- og bakside. I tillegg vil han gjerne ha kopier av etterbruken, der nummerstemplene er brukt som annulleringsstempler på enkelte togpost-strekninger.

Håndskrevet «Strømmen» i 1892

Av Arvid Løhre

I fjor var jeg involvert i en meningsutveksling med ett av våre medlemmer om hvorvidt et løst merke NK 77 med synlig

«-trømme- / 6-1 / 1903»

var annullert på dampskipet Strømmen eller ikke. Noe det klart ikke kunne være, siden isen lå metertjukk på Øyeren på det tidspunktet. Se NFT nr 4 og 5, 2019.

På Skanfils online-auksjoner i februar 2020 dukket det opp en konvolutt med 10 øre 20 mm annullert med blekkryss, påskrevet «Strømmen 6/10 92», sidestemplet CHRISTIANIA -6 X 92. Brevet var adressert til Enebak. Jeg studerte objektet og avviste raskt muligheten for at dette kunne være fra dampskipet, uten å sjekke om skipet faktisk gikk i rute den dagen. Posten ble normalt ikke behandlet om bord. De to «avvikene» man kjenner, der frimerket er annullert med trerings 235, kan begge regnes som lokalpost på Øyeren. Normal prosedyre var å levere posten fra skipet ustempelt til Lillestrøm postkontor. Skulle dette brevet fått spesialbehandling på dampskipet, hadde det vært naturlig at det ble avlevert til Enebakstranden brevhuis, som var opprettet 1. juli i 1892. Dette brevhuset ble betjent av landpostbudet, som da hadde bipostføring i sin rute Enebakstranden-Enebak.

Nei, brevet var sidestemplet Christiania, og sendt i ordinær rute til Enebak via Sydbanen og en annen bipostrute. Alt tyder på at påskriften var gjort på Strømmen Jernbanestation poståpneri. Men hvorfor brukte de ikke sitt enningsstempel? Ifølge Langangen ble nytt SL-stempel levert fra gravør 22. oktober 1892, og sendt fra Kristiania 25. oktober. Langangen har ingen opplysninger om når det gamle stempelet ble innsendt, men man kan vel med ganske stor sikkerhet trekke den konklusjonen at det gamle enningsstempelet var innsendt eller ubrukelig 6. oktober. Objektet var en ettertraktet posthistorisk dokumentasjon på overgangen mellom to stempler, like sjeldent som enkelte hjelpestempler. Ukjent av Geir Kaasa da han levde. Utropsprisen på objektet var 100 kr. Det var flere budgivere, og slutt punktet ble etter reglene til Skanfil forskjøvet flere ganger med 3-minutter.

Tilslaget ble 1200 kr, og jeg må snart montere om eksponatet mitt.

Dr. Per Gelleins Minnefond, - søknadsfrist for tildelinger i 2020: 22. mars 2020.

Norsk Posthistorisk Selskap forvalter et fond som har til formål å støtte publikasjon av norsk posthistorie. Avkastningen av fondet skal utdeles i forbindelse med Norsk Posthistorisk Selskaps årsmøter, i år vil det si den 28. mars 2020.

Ved tildeling skal medlemmer av Norsk Posthistorisk Selskap eller publikasjoner som utgis av Selskapet være fortrinnsberettiget, men det er ikke et krav. Er du ikke medlem, kan du også søke.

Tildelinger fra Dr. Per Gelleins Minnefond skal fortrinnsvis skje – «til publikasjon av artikler og skrifter som vedrører norsk posthistorie, eller til spesielle forskningsformål innen norsk posthistorie.» Statuttene favner ganske vidt, og alle søknader vil bli grundig vurdert.

Send søknaden til Norsk Posthistorisk Selskap, Postboks 4369 Nydalen, 0402 OSLO, eller direkte pr. e-post til en av fondsstyrets medlemmer:

Trond Schumacher (fondsstyrets formann):

trond@schumacher.no

Arvid Løhre (sekretær): arvid@online.no

Ivar Sundsbø: IV-SU@online.no

Søknadsfrist: Må være NPS i hende innen 22. mars 2020.

Medlemmenes 5-minutter fra møtet 1. februar 2020, fortsatt fra side 15

- **Arvid Løhre** hadde med seg eksemplarer til salgs av sin nyutgitte bok: «Norske postuniformer. Om postfolk og bekledning, utstyr og symboler.» Favørpris 350 kr, bokhandlerpris ellers 400 kr. Boka blir også temaet for et foredrag på årsmøtet, 28. mars.
- **Finn Eriksen** kunne fortelle at Norsk Jernbanepostforening nå var vel etablert, og hadde fått en redaktør til medlemsbladet «Postkupéen». Han hadde også kjennskap til at en bra jernbanepostsamling ville komme på Germetens neste auksjon
- Ellers hadde **Finn** synspunkter på definisjonen «posthistorie»; vi samler på resultatet av postverkernes virksomhet. Så han var visst heller ikke helt fornøyd med Selskapets navn.
- Siden **denne referenten** ikke går av veien for å legge til personlige kommentarer til referatet, legger jeg til at i NFT nr. 3-1976 side 105, hadde BFK-medlem fra Wales R. G. Jones en artikkel med tittel «Hva er posthistorie». I 1984 hadde vår egen Paul H. Jensen også artikkel i NFT nr 5-1984 side 206, «Posthistorie – en ny populær klasse i filatelen.»
- **Ivar** la til at man i posthistorisk klasse nå hadde en klasse som på engelsk heter «Social Studies» - eksponater med historiske, sosiale og andre spesialstudier som gransker posthistorie i en videre betydning og postverkets samspill med handel og samfunn. Den høyt premierte samlingen til vårt medlem Egil Tronsen om the Cunard Line, er et godt eksempel der brev brukes til å fortelle historien om et rederi.
- **Tore Berg** hadde med seg NK 2020 til favørpris.
- **Per Erik Knudsen** kunne som redaktør av Budstikka opplyse at det manglet ca. 2 sider til det nummeret som er planlagt til å komme ca. 1. mars. Derimot var det god plass i juni-nummeret samt høstnummeret.

Auli interneringsleir

av Rolf Scharning.

Etter frigjøringen 8. mai 1945 ble det opprettet mange interneringsleirer i Norge. Tusenvis av soldater fra aksemaktene, krigsfanger og slavearbeidere skulle kategoriseres, sjekkes og sendes ut av landet. Disse havnet i første omgang i interneringsleirer. Så hadde vi Quislinger og andre nazi-sympatisører som havnet i egne interneringsleirer. De større leirene er godt kjent blant allmennheten, mens andre er ukjente for de fleste av oss. Et brev til en liten, ukjent leir med navnet Auli interneringsleir har vært i min samling i lengre tid uten at jeg har klart å finne ut noe om denne.

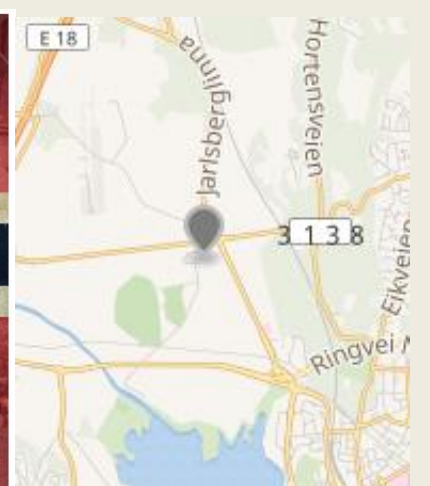
Konvolutten i Figur 1 og 2 er frankert med et 2d og et ½d King George VI bruksfrimerke, sendt fra England til Sandefjord og deretter omadressert til Auli Interneringsleir. Auli er en liten plass ved Aulielva i daværende Sem kommune like utenfor Tønsberg. Senderen har tydeligvis vært ombord på et skip, for det er stemplet med det engelske skipsstempelet *MARITIME MAIL POST OFFICE* uten stedsnavn og dato. Brevet har blitt sensurert på vanlig måte i England av *examiner 4448* og lukket med en P.C. 90 stripe. Det er sannsynligvis sendt fra en sjømann ombord på et norsk handelsskip, eller kanskje i den norske marinen? Senderdatoen er ukjent, men det ble mottatt eller i alle fall omadressert i Sandefjord den 6. juli 1945.

Etter flere mislykkede forsøk på å finne opplysninger om denne leiren, begynte tvilen å komme. Eksisterte den i det hele tatt, eller var det den nærliggende Berg interneringsleir brevet skulle ha vært sendt til? For å få klargjort dette kontaktet jeg *Interessegruppen Berg interneringsleir* som var meget velvillige og hjelpsomme. *Interessegruppen v/Thomas Nilsen* kunne fortelle at leiren så absolutt hadde eksistert. Den hadde hatt tilhold i gamle Jarlsberg skole. Denne skolen som i sin tid vekselvis ble kalt Jarlsberg Bruksskole eller Jarlsbergskolen, ble bygget av Eidsvoldmannen grev Hermann Wedel Jarlsberg i 1827. Den ble utvidet i 1859 og 1912. Bildet i Figur 3 er sakset fra Digitalt Museum og, etter størrelsen å dømme, viser den skolen etter utvidelsen i 1912. Sem kommune overtok skolen i 1933 og drev den fram til nedleggelsen i 1939. Skolen brant ned til grunnen 12. juli 1945, og det er i dag ingen spor etter den.

Før brannen ble kvinner fra Vestfold som hadde vært aktive i NS, pleid omgang med tyskerne eller på annen måte bistått fienden, internert der. De internerte kvinnene ble dels satt til å vaske ned hus på eiendommer brukt/rekvirert av tyskerne under krigen, og dels til å hjelpe til på gårdsbruk i nærområdet. Det var 102 fanger på det meste i leiren, men bare 41 da den brant ned.

I boken «Krig og Fred» av Thomas Nilsen, utgitt i 2015, fortelles det at de internerte kvinnene etter brannen ble overført til Vardås fort på Nøtterøy. Der var det først Milorg som sto for vakt holdet, men 15. juli tok *Vestfold Lette Bataljon* over.

Jeg takker Thomas Nilsen for all informasjon og Odd Galteland for korrekturlesning og forbedring av min språkbruk, uten deres hjelp hadde ikke denne artikkelen vært mulig.

Innledning

Fra det norske postvesenets opprettelse i 1647 ble all post til utlandet omkartert i Christiania. Brevene ble i den tiden ført på lister (postkart), et postkart for hvert mottakssted, også til grensepostkontorene. Det kalles kartering.

På grensepostkontorene der det kunne komme post fra flere postruter, ble brevene sortert på nytt og ført på nye postkart, omkartering. Hovedpostruten til København og utlandet passerte helt fra den første tiden ferjestedet Svinesund ved Ringdalsfjorden. Som følge av fredstraktaten i Roskilde i 1658, måtte kong Fredrik III avstå Båhuslän til Sverige. Derved ble Svinesund en sentral grenseovergang og tollsted.

*Svinesund, malt av prof. C. A. Lorentzen.
Kopi fotografert i gamle Svinesund*

Fra 1760 ble det forandringer i omkarteringen av utenlandsposten sydover. Frederikshald ble utvekslingskontor og derfra ble postsekkene sendt til Strömstad for videre behandling. Denne nye funksjonen satte naturligvis helt andre krav til postmesteren i Frederikshald enn en ordinær postkontordrift. Det finnes kildemateriale som viser at Frederikshald Postcontoir hadde problemer med å klare oppgaven. Postmesteren ble i 1820 suspendert etter en grundig undersøkelse der det viste seg at det var misligheter med kartene. Senere, under Postmester Bagge (som likte å sitte på Klubben med et lite glass) kom det tilbud fra postmesteren i Strömstad som bare hadde mottatt tomme postvesker:

Kära bror hur er det fatt? Inte et enda brev från hela Norge.

Etter at svenskene overtok ansvaret for transittposten i 1810 var det nærmest årvisst klager fra norsk side om at transittida var for lang og at den måtte reduseres. Saken var også flere ganger oppe i Stortinget. Det ble derfor i 1827 opprettet en postdampskibsroute sommerstid til Danmark fra Frederiksværn (Stavern) til Frederikshavn. Med dette var imidlertid ikke vinterproblemet løst.

Fergemannen i Svinesund tilbys postmesterjobben

I et brev datert 2. nov. 1837 fra Finansdepartementet, som posten sorterte under, til Smaalenenes Amt, fremgår det at departementet mente at postens omvei om Frederikshald måtte avsluttes. Departementet ønsket å få Amtets mening om forslaget til å opprette et Norsk postkontor i Strömstad. Amtet foreslår at man skal benytte det gamle tollstedet Svinesund i stedet. Postmester Bagge i Frederikshald blir ansvarlig mot en egen godtgjørelse. Departementet ønsket ikke dette, og ber

Smaalenenes Amt om andre løsninger. Det ble da foreslått en prøveordning i Svinesund, og at man skulle spørre tolloppsyns- og fergemann Peder Møller i Svinesund om han kunne påta seg oppdraget.

I januar 1838 sendte fogd Fougner i Berg herred på Finansdepartementets vegne en forespørsel til Peder Møller om han var villig til

at i Norske Svinesund, indtil videre at overtage de med Rigets udenrigste Post-Expedition forbundne Forordninger, saaledes som Expeditionen udføres ved Fredrikshalds Post-contoir..

I mai 1836 ble man enige om en godtgjørelse på ¾ skilling pr. brev, som også skulle dekke godtgjørelse til lokaler og personale. Denne godtgjørelsen var uforandret i hele Grensepostkontorets drift, frem til 1. oktober 1871. Fra 1. januar 1839 var virksomheten ved Svinesund Grændsepost Contoir i gang. Det viste seg at driften ved grensepostkontoret ble meget tilfredsstillende utført. 25. august ble Ole Møller endelig utnevnt i embetet og man hører ikke mer om midlertidigheten.

Møllerdynastiet:

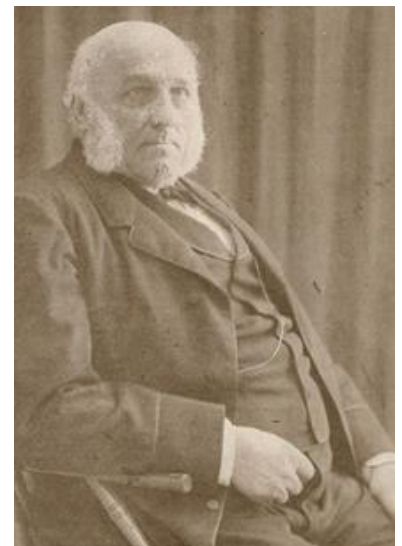
Furer ved Søndenfjeldske infanteriregiment, Ole Møller, fikk i 1810 bevilgning som «færgemand» ved Svinesund, og samme år kjøpte han gården Svinesund for 600 Rdl. Ole Møllers slekt beholdt stillingen og gården i over 100 år. Ole Møllers sønn Peder overtok gården i 1820. Da faren døde i 1822 overtok han farens embete som fergemann. Han var også toller, og ble altså konstituert postmester i 1839. Postmesterembetet gav etter noen år meget store inntekter, og Møller begynte å kjøpe opp eiendommer rundt Svinesund. Han omkom ved en kjøreulykke. Under en kjøretur til byen mistet hestene styringen og vognen veltet i Helleklevene 9.juni 1852. Han var da 61 år gammel.

Peder Møllers sønn, Ole Edvard drog tidlig til sjøs. Han var arbeidsom og flink og var i 1852 styrmann på et skip som lå i Christiania. Da han fikk meldingen om farens død, mønstret han av og drog hjem for å hjelpe moren med fergetrafikken. Tiden på sjøen hadde gitt ham stor erfaring, en dyktig administrator med både pondus og vidsyn. I 1854 overtok han alle farens privilegier og stillinger, bare 23 år gammel. Hans kunnskaper og erfaring fikk han også brukt i politikken.

Han ble valgt inn i Berg herredsstyre der han var ordfører i over 30 år. Han drev også som båtbygger og var en av Norges mest kjente «lystseilere».

Fra 1865 gikk hans inntekter vesentlig ned da omkarteringen ble flyttet til Christiania Omkarteringskontor på Kongsvingerbanen.

Han beholdt imidlertid Svinesund gård helt til sin død i 1910. Ole Edvard fikk Kongens fortjenestemedalje.

*Ole Edvard Møller,
postmester, ordfører m.m.*

Virksomheten ved postkontoret

En stor del av grensepostkontorets kopiprotokoller er bevart, og man har dannet seg et godt bilde av virksomheten, den «offisielle del». En kjenner lite til hvor mange og hvem som var ansatt, og heller ikke deres arbeidsvilkår, idet det var etter kontrakten uvedkommende for Departementet.

Posten fra utlandet ankom alltid til Svinesund om kvelden. Enhver forsinkelse var strengt forbudt, derfor var det nødvendig med skiftarbeide. Med en postmengde på 2000 - inntil 3000 brev i døgnet, var det en meget travel arbeidsplass. Møller måtte ha flere ansatte for å få brevene klare til neste etappe på veien til mottageren. Da Svinesund fikk poststempel i 1854, beklaget Møller seg til Departementet og sier at stempelingen vil forsinke posten. Da postkontoret startet, var det bare 25 postkontor i Norge. Dette økte raskt, allerede i 1856 var antallet 45. Sorteringsarbeidet og karteringsføringen (en pose og et kart til hvert postkontor) økte betraktelig ved dette.

Postveske merket Strømstad. Fotografert i gamle Svinesund.

Brev til Norge 29.1.1840	
Danmark/Altona	342
Hamburg	123
Nederland	35
Tyskland	46
Frankrike	64
England	31
Scotland	2
Belgien	5
Riga	8
Italien	3
Portugal	1
St. Petersburg	1

Protokoller gir en interessant oversikt over Norges korrespondanse med utlandet i de forskjellige år.

Som eksempel, brevutvekslingen 29. januar 1840. Da ankom 729 brev fra Norge og det kom 661 brev til landet. Inntil 1848 var det ofte problemer med forsinkelse av posten gjennom Sverige. Dette bedret seg når det ble innført såkalte postpass, en form for timeseddel for den norske transittposten gjennom Sverige. Postpasset gav myndighetene i begge land bedre kontroll, slik at gjensidige beskyldninger om forsinkelse i postgangen kunne opphøre.

Møller måtte forklare alle forsinkelser for departementet. I 1845 var årlig brev-mengde kommet opp i 104.000 brev og 11.000 pakker til Sverige, i 1854 var brevmengden 126.000.

Dette året fikk post-kontoret i Svinesund utlevert poststempler som skulle brukes på alle brev som passerte postkontoret. Møller protesterte med begrunnelsen at posten ville bli forsinket dersom hvert brev skulle stemples. Protesten ble ikke tatt til følge. I 1863 var brevmengden 229.000 og 30.000 pakker til Sverige.

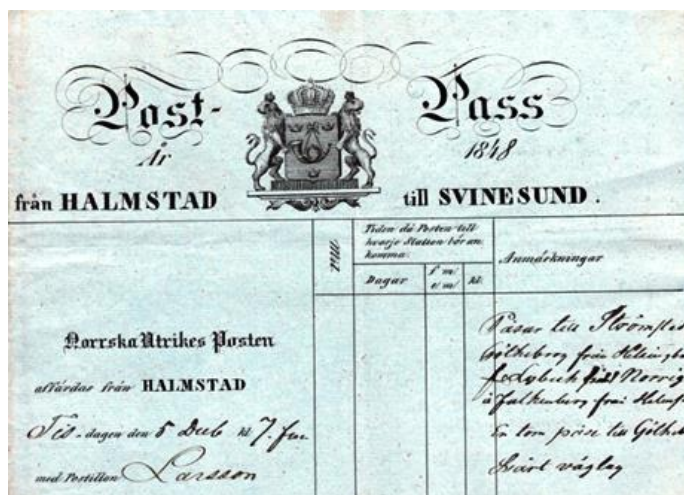
Utenlandske brev behandlet i Svinesund.

Poststatistikk fra 29.1.1840

Brev fra Norge 19.1.1840	
Aalesund	16
Arendal	16
Bergen	79
Brevig	19
Christiania	247
Christiansand	69
Christiansund	7
Drammen	40
Frederikshald	30
Frederikstad	4
Grimstad	5
Holmestrand	11
Kongsberg	2
Kragerø	9
Laurvig	19
Lillesand	2
Molde	1
Moss	37
Nordland	4
Porsgrund	9
Skien	16
Stavanger	13
Trondhjem	62
Tønsberg	15
Øster-Risør	7

Brev fra Norge behandlet i Svinesund.

Poststatistikk fra 29.1.1840

Del av postpass (År 1848) for posten gjennom Sverige, fra Halmstad til Svinesund

Brev fra Christiania 1848 til Frankrike (vinbrev). Norge hadde ikke frimerker i 1848.

Dette året ble høydepunktet for virksomheten. Bruttoinntekten av omkarteringen året 1863 ble på hele 1615 Rigsdaler. Han hadde også inntekter fra postføringen og frakten over sundet.

Han oppgir at han i 1863 hadde totalt utgifter på 800 rdl, og det medfører nettoinntekt på godt over 1000 rdl. Han var da lønnsmessig i toppsjiktet blant landets posttjenestemenn. En byråsjef hadde i denne tiden en toplønn på 900 rdl.

Brev betalt med frimerker, 20 skilling, fra Sandefjord til Hamburg, behandlet og stemplet i Svinesund 1857

Alvorlige hendelser var sjeldne. Han var uheldig med en av sine ansatte som forsynte seg av verdiposten, noe som resulterte i fengsling av postmesteren som hadde det overordnede ansvar. Mer enn 100 år senere, under restaureringen av Svinesundsbygningen, fant man en gammel postsekk med en tom konvolutt med lakksegl. Er dette det forsvunne brevet?

Postsekk og del av konvolutt funnet bak panelet i kjøkkenet under restaurering i 1984. Fotografert i gamle Svinesund.

Brev betalt med frimerker, 26 skilling, sendt fra Frederikshald til Bordeaux i 1866, stemplet i Svinesund under postbehandlingen.

En annen kjent hendelse utenfor Møllers ansvarsområde fant sted 10. januar 1866. Den svenske postføreren ble overfalt og ranet like ved Kungälv. All verdiposten til Norge ble stjålet. Etter at ransmennene var grepet, kom det meste av verdiene til rette. Posten ble naturligvis sterkt forsinket. Det er kjent to brev fra dette ranet med Møllers dramatiske påskrift: «Røvet! Portofrit Møller Postm.» Som kompensasjon for forsinkelsen ble det ikke oppkrevd porto.

Et av de ufrankerte brevene som ble tatt i ranet ved Kungälv i 1866.

Jernbanen fikk etter hvert også betydning for den landbaserte postføringen til utlandet. Strekingen Christiania – Charlottenberg ble ferdig 4.1.1865 og ble koblet sammen med det svenske jernbanenettet. Kongsvinger Postkontor hadde på dette tidspunkt allerede startet et midlertidig omkarteringskontor med poststempel **SVINESUND. b.** utlevert 26.1.1865, uten at Møller var orientert om omleggingen. Den eneste informasjonen om omleggingen var det han kunne lese i de mange generelle sirkulærene som posten sendte ut til alle postkontorene. Han beklager seg i et brev av 16. mars 1865 om at det nesten ikke kommer post fra utlandet. Den 1. oktober 1871 var det imidlertid ugjenkallelig slutt. Ved Kongelig Resolution av 13. juli ble det bestemt, at Svinesunds Postmesterembede skulle nedlægges fra 1. October 1871.

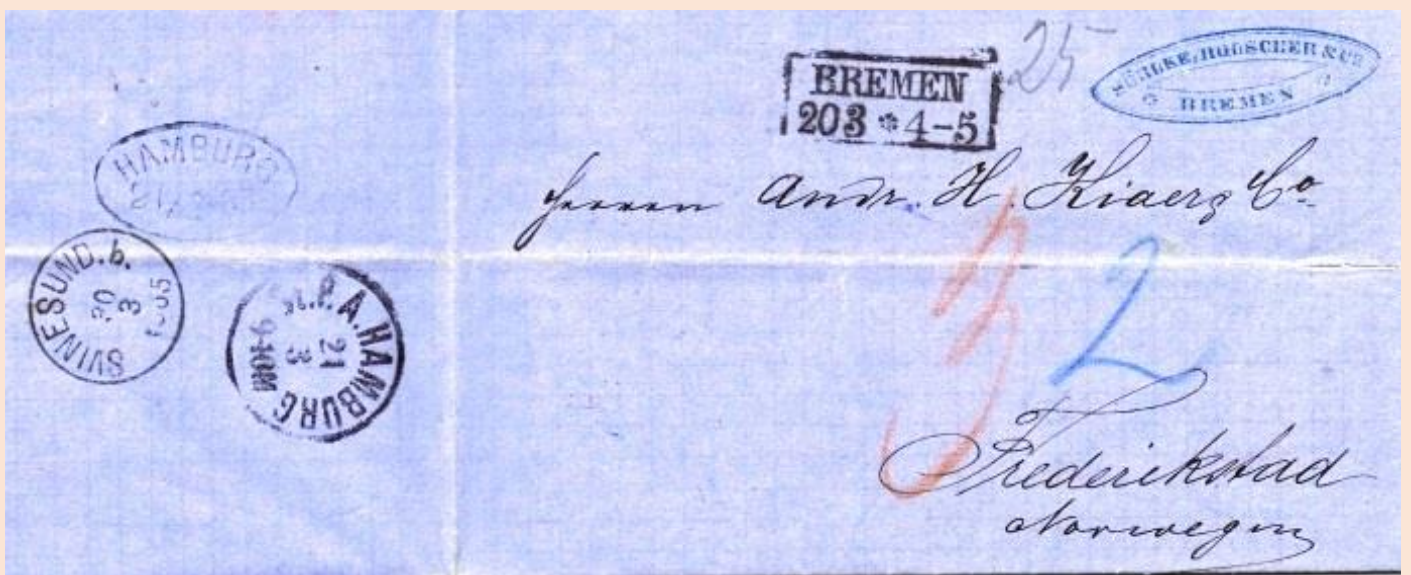
Grændsepost-Contoires epoke er over. Møller hadde senere kontrakt på postføringen mellom Fredrikshald og Svinesund. I kontrakten benevnes han «Forhenværende Postmester». Blant bygdas folk var han imidlertid **POSTMESTEREN** så lenge han levde.

Svinesund grensepostkontor ble drevet på en meget tilfredsstillende måte. Aldri var det anmerkninger etter Departementets inspeksjoner. Det er ingen tvil om at myndighetene gjorde et heldig valg den gang Svinesund ble grensepostkontor, og familien Møller ble gjort ansvarlige for omkarteringen av utenlandsposten til og fra Norge.

Åtte år senere, i 1879 kom utenlandsposten tilbake til Smaalene. I juli var Smaalensbanen ferdig til Kornsjø der banen ble koblet sammen med det svenske jernbanenettet. Toget hadde egne postvogner med postansatte som foretok omkarteringen underveis.

Litteratur:

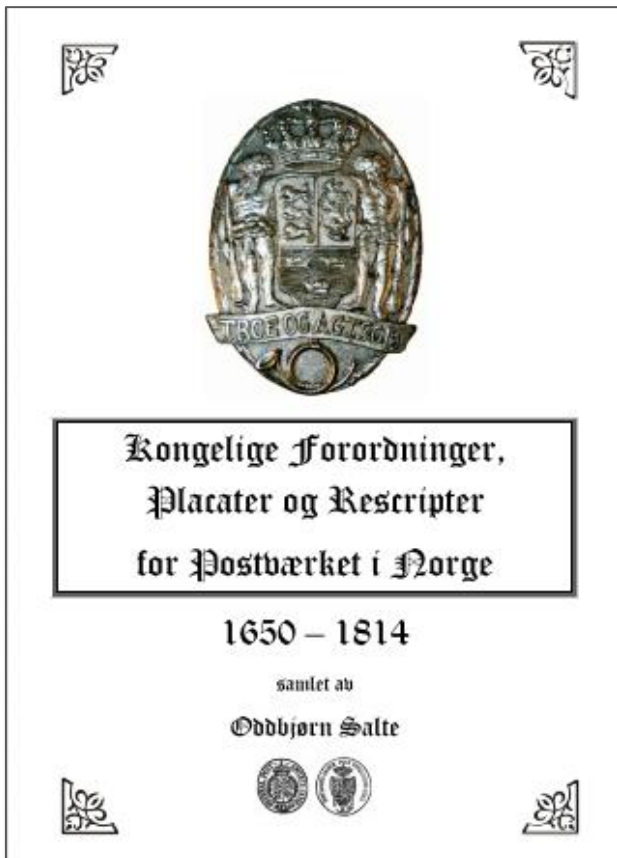
- Oddbjørn Sollid: Fra Svinesundgrensepostkontors historie, jubileumbok fra Norsk Posthistorisk Selskap.
- Mogens Skovborg: Gamle Svinesund, historien om et fergested. 2005 ISBN NR.:82-991262-9-0
- Halden Filatelistklubb: Utstillingskatalog 2015: Per Kindem: Poststedene i Halden kommune Postens sirkulærer og oversikter

Utenlandsbrev som er omkartert og stemplet SVINESUND. b. 30. mars 1865 ved Kongsvingerbanen .

Utsnitt av et aktuelt kart fra perioden da Postcontoiret på Svinesund ble opprettet.

Posthistoriske godbiter «så godt som gratis».

Til venstre vises forsiden på det 133 siders verket som Oddbjørn Salte har produsert og gitt i gave til medlemmene i selskapet. Alle medlemmer ble tilbudt å laste ned boken gratis fra hjemmesiden vår i e-post før jul.

Over vises Oddbjørns utgave av Jens Schanches rapporter. Boken er annonsert til spesialpris på hjemmesiden. Redaktøren viser til høyre et annet verk som også kan lastes ned gratis. Wolfgang Maassen utgir mere enn 1000 sider i året. Masse lesestoff om posthistorie. Kan lastes ned gratis via www.philahistorica.de Sponser gjerne.

Dette dokumentet som jeg her har transkribert, fant jeg da jeg besøkte Statsarkivet i Trondheim i forbindelse med frimerkeutstillingen i Trondheim i juni 2015. Brevet er stilet til Stiftamtmann Iver von Ahnen (1700-1722), og viser til de problemene som rådde innen postvesenet etter fredsslutningen. På den tid var Jens Hammer postmester i Trondhjem (1720-1738).

Kong Frederik IV 1699-1730

Det dukker stadig opp dokumenter som påpeker og omtaler uryddighet og uærlighet i postgangen. Dette var et stort problem, og det synes som problemet eskalerte. Stadig vekk dukker det opp dokumenter som omtaler sen postgang og slurv med postvesken. Det er spesielt ille i noen ruter, som i Romsdalsruten der utfordringen til tider var formidabel. Her ble posten ofte skadet av fukt, og var været ille så ble forsinkelsene deretter. Noen fjordkryssinger var direkte livsfarlige når vinden kom fra visse retninger, og det hendte at postsekken kunne bli liggende på postgården i opptil fjorten dager før den ble bragt videre. Været var det greit å skylde på, men årsaken kunne likevel være en viss grad av likegyldighet. I andre ruter var det ikke stort bedre, postmestre, postbønder og andre klarte ikke å holde "fingrene av fatet". Verdipost forsvant underveis, og det var nærmest håpløst å holde effektiv kontroll. Likevel gikk det framover, men det var fremdeles mange "skjær i sjøen".

Vi er nå i 1721, det er fred, og ting begynner så smått å komme i normal gjenge. Det er finansiell krise ute i Europa, men det Dansk-Norske kongedømmet har tross alt kommet godt ut av fredsslutningen.

"Höyædle og Velbaarne Hr Conferenz Raad og Stiftbefallingsmand!

Som nu af de fra Postmesteren, saavelsom andre Kongelige betienter indkomne Relationer og Beretninger, meget u-gjerne haver maattet fornumme, hvorledes Postbönderne udi Norge, icke alleene skal findes meget forsömmelig og efterladne med at befordre Posten, i det de ikke straxen naar den til dem ankommer befordre dend, men Lader dend nogle Timer blive liggende hos sig förend de rider bort dermed, hvorudover Posterne ordinaire 1 og undertiiden 2de dage sildiger, med dend udi Forordningen ansatte tiid til Posthuusene ankommer, men de endog derforuden meget skiödeslös og u-rigtig med Post Sæchene omgaaes, saa at det tit skeer, at baade Laasen og Stangen som sidder derfor, findes at være brudt, og Paqver med breve og Penger udtaget, som nu 2de gange dette Aar er skeed, da een Paqve med 40 Rdr fra Postmesteren udi Brevig¹, og een med 8 Rdr fra Postmesteren udi Öster Riisöe² skal være bortkommen, som Vii icke have kundet faae nogen efterretning om hvem sligt Haver giordt, formedelst Postbönderne og Postaabnerne Lidet eller intet bekömrer sig om, enten at eftersee udi hvad stand Postsechene fra een til een anden Lefveres, eller efter Postforordningens tilhold at teigne paa Postmemorialerne hvad Dag og Time Posten til dem ankommer og igien afgaar, Hvoraf mand ellers skulde have dend fornöden efterretning, saavel om Postens rigtig befordring, som og hvor dend underveigs blev Brudt, Naar nu alt sligt baade er u-forsvarlig og Directe imod Hans Kongelige Majestet Allernaadigste Postforordninger, saag for Höystbemelte deres Majestets tienniste, saavelsom dend almindelig Correspondence meget skadeligt, Saa kunde Vii icke forbigaae, at give Hr Conferenz Raad sligt til kiende, og derfor tjenstligt at bede, det hand til Allerhöystbemelte deres Majestets Tiennistes befordring vilde behage, icke alleene at besörge, det alle slige skadelige og imod Postforordningen stridige Poster vedbörlig kunde blive Adresseret og afskaffes, men endog at hand vilde behage at giöre dend anstalt udi hans anbetroede Stift, at alle Postbönderne ved en skarp og meget eftertröcheligh ordre, som paa alle Kierkestefne, og til Tingene dennem kunde forelæses vorder anbefallet og tilholdet ifölge af Postforordningen under Straf af deres Gaarders forbyrdelse, uden ringeste forsömmelse eller ophold at ride med Posten, saasart den hos dem ankommer, til neste Postgaard, og förend dend eene Postbonde tager Postsechen af dend anden, da at eftersee udi hvad stand dend paa Laasen og Stangen findes, og i fald der skulde findes nogen mangel, da straxen at angive det hos Fogderne eller Lensmændene, som det igien til nermeste Postmester skriftlig skulle indberette, saag ellers at tilholde dem med troskab og oprigtighed at omgaaes med Postsechen, og icke under Kongens höyeste u-naade at understaae sig enten selv eller ved andre at Lade Postsechen bryde, Hvilchen ordre Vii finder fornöden at Fogderne og Lensmenderne vorder Communiceret og derhos anbefallet Stricte og alvorlig derover at holde, saa og samme hver Maaned paa Kierkestefne, og ellers paa de 3de Tinge som Aarlig holdes at Læses, paa det Postbönderne altiid kand have det udi erjndring, skulle ellers Hr Conferenz Raad finde fornöden at Lade Postbönderne paa beleilig tiid og sted for sig kalde, for at foreholde dem deres allerunderdanigste pligt, og dend Kongelige u-naade og straf de sig maatte have at forvente, i fald de enten skulle findes forsömmelig eller skiödeslös med Postens Befordring eller de og icke oprigtig med Postsechene omgiches,

¹ Tolder Henrik Pedersen Kierulf, ca. 1715 – 1722), Brevig

² Postmester Christopher Winther (1710 – 22), Öster Riisöe

saa indstiller Vii det til ham selv, og tvifler icke paa at hand jo Besörger alting herudi til Hans Kongelige Majestets Tienniste og Postvæsenets viktig omgang paa beste maader, saaledes, at Correspondece vorder derved befordret, des jmidlertiid vilde Hr Conferentz Raad behage, at Communicere Os Copier af de ordrer og anstalter hand herom gör, paa det Vii sligt Hans Kongelige Maiestet Allerunderdanigst kand forestille, og som Vii ellers haver fornummen, at een og anden Kongelig betient skal tage sig selv dend frihed tvert imod Postforordningen, naar de til et eller andet sted kand være henreist, at Aabne Postsechene undervejs, for deraf at udtage deres breve, hvorudover een og anden Confution og u-rigtighed indlöber, da som sligt er Directe imod Postforordningen, Saa var Vii Ligeledes tiensvilligst begierende, Hr Conferentz Raad vilde behage, at göre det for alle Postbönder og Postaabnere udi Hans allernaadigste anbetroede Stift bekiendt, at ingen være sig hvo det være vilde, uden underskeed, maa understaae eller fordriste sig til, at lade nogen Postvedske aabne, eller deres breve deraf udtage, men alle brevene at gaae hver til sit rette sted, udi fölge af allerhöystbemelte Kongelige Postforordninger, udi öfrigt ere Vii tjenstlig begierendes Hr Conferentz Raad vilde Communicere os Copie af dend ordre som fra Slotz Loven er udgaaed, om at Postböndernis gamle friheder for udskrifning og indqvartering, skulle ophæve, og derhos at tilmelde Os sin gode meening om hand finder at det kand være til General Postvæsenetz gafn eller skade,

Vii forblifver Höyædle og Velbaarne Hr Conferentz Raad og Stiftbefallingsmands

Tienistvilligste Tiennere

A. Weyse (sign)

Kiöbenhafn d 26 Julij 1721”

Dette dokumentet viser på en utvetydig måte hvilke utfordringer postvesenet sto overfor i denne tiden. Alle gode krefter måtte settes in for å få bukt med uvesenet. Slik organiseringen var, var det sårbart. Flere tiltak var blitt gjort for å få bukt med problemet, men det var for enkelt å omgå regelverket.

Et temmelig likelydende dokument fant jeg også på Statsarkivet i Kristiansand. Sendt fra Kiöbenhavn samme dato, til Stiftamtman og JustitzRaad Johan Sigismund Lillienpalm (1718-28) i Kristiansand.

Andreas Weyse (1664-1725) kom 1700 fra Sachsen til Kjöbenhavn som kjøpmann. Han gikk i dansk tjeneste som Justis- og kammerråd i 1708 og fulgte Frederik IV på kongens reise til Italia, som kasserer. 1712 ble hans kammerdirektør i stiftene Bremen og Verden. 1713-1716 var han etatsråd og deputert i feltkommisariatet, senere i sjøetatens generalkommisariat og for finansene. Ble utnevnt til meddirektør i Generalpostamtet i 1720, fra 1722 å regne som **generalpostdirektør**. Han var da den første av Kongens embetsmenn som oppga sine øvrige verv for å være fulltids postdirektør. (Han ble lønnet fra sine tidligere embeter da postetaten ikke hadde råd til å betale!) Weyse ble betegnet som en fullendt hoffmann med et meget vinnende vesen. I 1722 ble han også utnevnt til Konferensråd.

(Kilder: *Toke Nørby: Den danske postetat 1624-1927 (1983)* og *P&Ts historie 1711-1850*)

Postryttere fra 1702 og 1723.

Det danske postvesen ble overtatt av Kongen i 1711 og det norske i 1719, begge underlagt generalpostdirektøren.

Redaktørens lokale tillegg:

Iver von Ahnen (1659-1722) ble utnevnt til stiftamtman i 1700.

Wikipedia og andre skriver omtrent slik:

Iver von Ahnen (født 1659 på Bodøgård i Bodø, død 21. desember 1722 i Trondhjem) var en norsk embedsmann. Han var sønn av stiftamtman Preben von Ahnen (av Pommersk adelsslekt) og arvet ved dennes død i 1675 store jordeiendommer spredt fra nord til sør i landet. Ved giftermål øket han jordegodset. Det meste etterhvert solgt.

I 1691 flyttet han til Molde, der han var amtmann i Romsdals amt frem til 1700 og ble kjent for sitt engasjement for lokalmiljø og kirken. Han kjøpte 1 pund 3 våger fiskeleie i offisersgården Molde (senere kalt Moldegård).

Iver von Ahnen ble 9. oktober 1700 utnevnt til stiftamtman i Trondhjems stiftamt, hvor han virket frem til sin død.

I nødsårene rundt 1701 undertegnet han: «*Den 6. april tillot jeg Romsdalens borgere å fare på Bergen med sild*», en uttalelse som muliggjorde de nødvendige forsyninger som hadde uteblitt etter strid mot trondhjemsjøpmenn.

I hans embetsperiode var det tre store bybranner i Trondhjem og byen led også overlast ved Armfelts innfall i 1718.

Domkirken brant i 1719. I litteraturen er hans regime i byen omtalt slik: "**Løi og svag Bestyrelse**".

Han døde i Trondhjem og ble gravlagt ved domkirken.

Von Ahnens segl,

Gjengitt etter Wikipedia:: Hattrem - Eget verk, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=30279346>

BUDSTIKKA

mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer

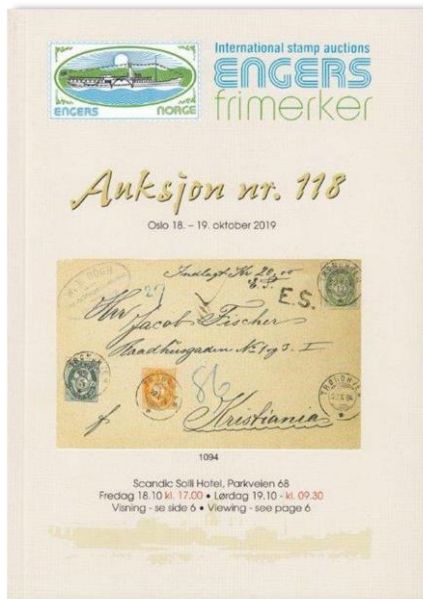
Engers Frimerker

Skafil Auksjoner AS

Skafil's Moldenhauer-auksjon

Kjell Germeten AS

Norsk Posthistorisk Selskap takker for bidragene.

119. auksjon 30.-31.oktober 2020

208. auksjon 17. – 18. april 2020

79. auksjon 13.-14. november 2020

97. auksjon 24.-25. april 2020